

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Kateřina Soukupová

Alternativní tresty se zaměřením na trest domácího vězení

Diplomová práce

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Alternativní tresty se zaměřením na trest domácího vězení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 113 990 znaků včetně mezer.

V Olomouci 25. 3. 2024

.....
Kateřina Soukupová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce JUDr. Bronislavě Coufalové, Ph. D. za pomoc a trpělivost při vypracování této diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat mé rodině a přátelům za neuvěřitelnou podporu, které se mi dostalo po celou dobu studia na vysoké škole a rovněž při psaní této práce.

1 Obsah

1	Obsah.....	4
2	Úvod.....	6
3	Alternativní tresty.....	8
3.1	Vývoj alternativních trestů v České republice.....	10
4	Restorativní justice.....	12
5	Alternativní trest domácí vězení.....	16
5.1	Právní úpravou trestu domácího vězení v zahraničí.....	17
5.2	Ukládání a výkon trestu.....	18
5.3	Ukládání opatření domácího vězení mladistvým.....	21
6	Obsah trestu domácího vězení.....	23
6.1	Práva pachatele.....	23
6.2	Povinnost pachatele zdržovat se v určeném obydlí.....	23
6.2.1	Obydlí.....	24
6.2.2	Stanovené časové období.....	27
6.2.3	Povinnost vést řádný život.....	29
6.3	Náhradní trest odnětí svobody.....	31
6.3.1	Přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení.....	36
7	Kontrola výkonu trestu.....	38
7.1	Probační a mediační služba.....	39
7.2	Elektronický monitoring.....	41
7.2.1	Elektronický monitoring v členských státech EU.....	42
8	Trest domácího vězení v praxi.....	44
9	Závěr.....	47
10	Seznam použitých zdrojů.....	49

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

TZ	Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TŘ	Zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád
ZSVM	Zák. č. 218/20023 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
TČ	Trestný čin
TDV	Trest domácího vězení
PMS	Probační a mediační služba
EM	Elektronický monitoring

2 Úvod

V této diplomové práci se zaměřuji na téma alternativních trestů, specificky na trest domácího vězení, v kontextu jeho vývoje a aplikace v České republice. Mé zkoumání se soustředí na hluboké porozumění fungování tohoto trestu v rámci soudobého trestního práva, přičemž klade důraz na efektivitu, humanitu a potenciál resocializace odsouzených. Práce je motivována přesvědčením, že alternativní tresty, zejména trest domácího vězení, představují významný krok k progresivnějšímu a spravedlivějšímu trestnímu systému.

V moderní společnosti stále častěji klademe důraz na nalezení efektivních způsobů trestání a resocializace pachatelů trestných činů. Tento trend odráží snahu nejen o efektivní ochranu veřejného pořádku, ale také o maximalizaci přínosu pro jednotlivce (pachatele) a společnost. V rámci této snahy získává stále více pozornosti alternativa k tradičnímu odnětí svobody - trest domácího vězení. Trest domácího vězení nabízí možnost reagovat na závažnost a povahu spáchaného trestného činu s ohledem na individuální okolnosti a potřeby pachatele. Zároveň umožňuje zachovat vazby mezi pachatelem, jeho rodinou a sociálním prostředím.

Úvod práce je zaměřen na definici a vymezení pojmu alternativních trestů a jejich role ve srovnání s tradičním trestáním, které spočívá ve věznění. Zásadním cílem je prozkoumat, jak se alternativní tresty vyvíjely v České republice. Dalším důležitým aspektem, který tato práce zkoumá, je restorativní justice, jejíž principy a přístupy jsou úzce spojeny s alternativními tresty a nabízejí zajímavý pohled na možnosti nápravy a resocializace odsouzených. V následujících kapitolách se již blíže zaměřuji na trest domácího vězení, v těchto kapitolách se věnuji ukládání tohoto trestu dospělým pachatelům, ale i mladistvým. Krátce se zaměřuji i na zahraniční právní úpravu domácího vězení.

V průběhu práce si kladu několik klíčových otázek: Jakým způsobem se alternativní tresty vyvíjely? Jak se uplatňují v právní praxi České republiky? Jaké jsou hlavní výhody a nevýhody trestu domácího vězení ve srovnání s tradičním trestem odnětí svobody? Je možné uložit trest domácího vězení pachateli, který žije např. na ubytovně nebo v zařízení, kde nemá jistotu, že zde bude moci vykonávat trest po celou dobu?

V závěru práce se věnuji představení náhradního trestu odnětí svobody a kontrole výkonu trestu domácího vězení. Zde si pokládám otázku, jestli je souhlas pachatele se stanovenými podmínkami výkonu trestu domácího vězení nutnou součástí rozhodnutí o nařízení výkonu trestu domácího vězení tak, jak to naznačuje zákonná úprava ust. § 61 trestního zákoníku, když používá termín „sjednané podmínky“.

Cílem mé práce je poskytnout komplexní pohled zejména na trest domácího vězení s důrazem na jeho vývoj, uplatnění a potenciální dopady. Práce přináší detailní analýzu legislativního rámce, soudní praxe a vnímání tohoto trestu ve společnosti. Rovněž zkoumá možnosti jejich dalšího rozvoje a zlepšení v kontextu českého právního systému. Mé hluboké zaujetí pro tuto problematiku a víra, že alternativní tresty mohou hrát klíčovou roli v moderním trestním právu, se odráží ve všech aspektech diplomové práce.

3 Alternativní tresty

V úvodních kapitolách mé práce se budu zabývat představením pojmu alternativní tresty obecně a jejich vývojem na našem území. Následně krátce představím pojem restorativní justice, jelikož je s alternativními tresty nepochybně svázána.

Trestní právo plní několik funkcí, nauka řadí mezi ty základní funkci ochrannou, preventivní, represivní a regulativní.¹ Smyslem represivní funkce je ochrana chráněných zájmů, která je zajišťována právě individuálním působením na pachatele trestného činu. Jejím účelem je zejména zabránění pachatelům v páchání další trestné činnosti a vytváření podmínek pro převýchovu pachatelů během výkonu trestu.² Jsem si samozřejmě vědoma toho, že pouhá snaha pozitivně působit na pachatele nemůže zaručit, že se pachatelé nestanou recidivisty. Domnívám se ale, že snaha převychovat pachatele je jednou ze základních povinností společnosti v rámci trestání osob. Represivní funkce se projevuje také právě v ukládání alternativních trestů.

Současná právní úprava neposkytuje legální definici pojmu alternativní trest, sestavení této definice je tedy ponecháno na právní vědě. Alternativní tresty můžeme obecně definovat jako tresty, které nejsou spojené s bezprostředním odnětím svobody.³ V obecné češtině chápeme pojem alternativa jako volbu mezi alespoň dvěma vzájemně se vylučujícími možnostmi. V případě alternativního trestu spočívá alternativa v odlišném způsobu potrestání, než je samotné umístění pachatele do věznice. V užším pojetí se pak alternativní tresty vymezují podle jejich hlavního účelu. Tím je nahradit nepodmíněný trest odnětí svobody. Alternativní trest tak není možné uložit současně s nepodmíněným trestem odnětí svobody.⁴

Představa, že tradiční postupy trestání nemusí být optimální cestou k potlačení zločinnosti, není novinkou. V čínské filozofii byl trest považován za negativní formu ovlivňování chování, kterou by měla přirozeně vyvážit pozitivní síla, jako je rodina, vesnická komunita nebo obchodní a náboženské organizace.⁵

Alternativní tresty někdy nazýváme tzv. community sanctions, což jsou opatření prováděná v rámci společenství. Toto označení vychází z faktu, že na rozdíl od trestu odnětí svobody nedochází k odloučení pachatele od jeho přirozeného sociálního prostředí. V takovém prostředí

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 41.

² Tamtéž, str. 25.

³ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2000, s. 16.

⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 31.

⁵ LYONS, Lewis. *Historie trestu – justiční tresty od dávných dob po současnost*. 1. vydání. Praha: Svojtka & Co, 2004, s. 184.

je větší pravděpodobnost úspěšné rehabilitace a resocializace než v případě umístění do izolovaného prostředí vězení.⁶

Alternativní tresty jsou v rámci českého práva upraveny v ustanovení § 52 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“). Do této kategorie řadíme trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, za určitých podmínek pak peněžitý trest a podmíněné odsouzení včetně podmíněného odsouzení s dohledem. Do ustanovení § 52 TZ je promítnuta ústavní zásada „jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“⁷

K uložení alternativního trestu soud přistoupí, pokud vzhledem k osobě a poměrům pachatele a k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu není třeba uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. K upřednostnění alternativního trestu by mělo docházet vždy, kdy vzhledem k osobě pachatele a okolnostem případu lze dosáhnout účelu trestu i bez odnětí svobody a odsouzený má reálné předpoklady k tomu, aby byl schopen splnit podmínky uloženého alternativního trestu.⁸

Hlavní předností alternativních trestů je zejména snížení finančních nákladů spojených s výkonem trestu. Upřednostnění alternativních trestů napomáhá uvolnění kapacity věznic pro pachatele závažnějších trestných činů a dále také na odsouzeného nepůsobí negativní vlivy spojené s uvězněním. Odsouzený není vytržen ze společnosti, může tedy pokračovat ve svém dosavadním zaměstnání.⁹ To je velmi důležité zejména s ohledem na nahrazení škody způsobené trestným činem. Odsouzený není ani odtržen z rodinného prostředí, je tedy pravděpodobnější, že dojde k úspěšné resocializaci odsouzeného, která je klíčová pro prevenci kriminálního chování.¹⁰ Podpora rodiny může být stěžejní pro nápravu pachatele. Nápravy totiž může dosáhnout pouze pokud se o ni bude snažit on sám. Samozřejmě může docházet k situacím, kdy je právě rodina a její okolí negativním vlivem na pachatele, tato úvaha však bude na posouzení soudu v rámci jeho činnosti.

Alternativní tresty navíc nemají nevýhody, které s sebou nese uložení trestu odnětí svobody. Nedochozí například k zpretrhání sociálních vazeb pachatele a jeho umístění do izolovaného prostředí věznice. Při jejich ukládání se přihlíží k osobnosti pachatele a jeho individuálním vlastnostem. Nelze opomenout již zmíněné náklady pro jejich výkon, které jsou

⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 21.

⁷ Ústavní zákon č. 2/1992 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 39.

⁸ JUSTICE. CZ. *Obecné informace*. [online]. justice.cz, [cit. 20. 2. 2024]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=obecne-informace>.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

v případě alternativních trestů podstatně nižší.¹¹ Náklady, které s sebou nese výkon TOS jsou často astronomické. Věznice jsou přeplněné a je tedy potřeba nechávat vybudovat nové, což představuje další nákladné investice.¹² Zhruba v polovině roku 2023 za jeden den vězně přiděleného na nižší stupeň zabezpečení musel stát vynaložit 1.900 Kč, u vyššího stupně zabezpečení už se jednalo o částku 2.500 Kč. Denně tedy stát za celkový počet vězňů zaplatil 36 milionů korun.¹³ Výkon alternativních trestů je pochopitelně méně nákladný pro stát, například u výkonu alternativního trestu domácího vězení stát z podstaty věci nemusí vynakládat náklady za ubytování a stravování odsouzeného.

3.1 Vývoj alternativních trestů v České republice

K zavedení alternativních trestů do našeho právního řádu docházelo postupně. Již v roce 1989 docházelo prostřednictvím novelizací trestních zákonů k zavádění a rozšiřování alternativních trestů. Důležitou porevoluční změnou bylo zejména zrušení trestu smrti, které bylo nahrazeno trestem na doživotí. Zároveň byl zrušen i trest nápravného opatření, byla rozšířena možnost ukládat jiný druh trestu namísto trestu odnětí svobody a uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody za trestné činy s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující jeden rok se stalo výjimečným. Významnou událostí v oblasti alternativních trestů bylo zavedení trestu obecně prospěšných prací v roce 1996. Po roce 1998 pak došlo k zavedení podmíněného odsouzení s dohledem a podmíněného upuštění od potrestání s dohledem.¹⁴

Velká novela trestního řádu z roku 2001 přinesla další důležité změny, když zakotvila možnost uložení trestu odnětí svobody za trestné činy s horní hranicí sazby nepřevyšující 3 roky, čímž došlo k posílení pozice trestu odnětí svobody jako ultima ratio. Zlomovým okamžikem bylo přijetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže, díky čemuž došlo k oddělení mladistvých pachatelů a dětí mladších 15 let od dospělých pachatelů.

¹¹ OSMANČÍK, Otakar, VŮJTĚCH, Jan, KARABEC, Zdeněk, JANDA, Pavel, ZBORNÍK, František, KOTULAN, Petr, ROZUM, Jan, VÁLKOVÁ, Jana. *K problematice alternativních trestů a opatření*, 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 15.

¹² Tamtéž, s. 21.

¹³ PASEKOVÁ, Eva. *Provoz věznic stojí denně asi 36 milionů korun. 7 500 lidí pyká za krádeže* [online]. Česká justice.cz, 22. 7. 2023 [cit. 21. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/07/provoz-veznic-stoji-denne-asi-36-milionu-korun-7-500-lidi-pyka-za-kradeze/>.

¹⁴ JUSTICE. CZ. *Vývoj alternativních trestů v České republice* [online]. justice. cz, [cit. 20. 2. 2024]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty/-/clanek/vyvoj-alternativnich-trestu-v-ceske-republice?_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_redirect=https%3A%2F%2Fjustice.cz%2Fweb%2Fmsp%2Falternativni%2F%3BA-tresty%3Fp_id%3Dcom_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_assetEntryId%3D762742%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_cur%3D0%26p_r_p_r esetCur%3Dfalse.

Později došlo k dalšímu rozšíření, když byl v roce 2009 přijat trestní zákoník. Trestní zákoník je mimo jiné založen na zásadě subsidiarity trestní represe, tedy má být nejpřísnějším prostředkem, který je k dispozici k ochraně taxativně vymezených zájmů.¹⁵ Trestní právo po rekodifikaci trestního zákoníku vychází z prvků restorativní justice a usiluje nejen o potrestání pachatele, ale také o jeho sociální reintegraci a zajištění přiměřené satisfakce obětem trestných činů. Nový trestní zákoník mimo jiné zavedl 2 nové alternativní sankce – trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Novelou v roce 2011 pak bylo stanoveno, že za trestné činy s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody nepřevyšující 5 let lze uložit nepodmíněný trest pouze za podmínky, že vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu nepovede k vedení řádného života.¹⁶

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 40.

¹⁶ JUSTICE. CZ. *Vývoj alternativních trestů v České republice* [online]. justice. cz, [cit. 20. 2. 2024]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty/-/clanek/vyvoj-alternativnich-trestu-v-ceske-republice?_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_redirect=https%3A%2F%2Fjustice.cz%2Fweb%2Fmsp%2Falternativni%C3%BA-tresty%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_assetEntryId%3D762742%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_cur%3D0%26p_r_p_r esetCur%3Dfalse.

4 Restorativní justice

Pojem restorativní justice neboli „restorative justice“ je velmi úzce spjat s problematikou alternativních trestů, a tedy i s trestem domácího vězení. To samozřejmě neznamená, že by pojem restorativní justice byl synonymní k pojmu alternativní tresty. Naopak restorativní justice není bezpodmínečnou alternativou trestu odnětí svobody. Přístupy restorativní justice je možné využívat ve spojení s uložením trestu odnětí svobody nebo souběžně s jeho výkonem.¹⁷ Nicméně platí, že institut trestu domácího vězení tak jak ho známe v naší platné právní úpravě, vychází mimo jiné právě z východisek restorativní justice.¹⁸ Proto pro tuto práci považuji za stěžejní zabývat se i tímto pojmem.

Restorativní justice je moderní myšlenkový směr trestněprávní politiky, který vychází z názoru, že trestný čin primárně nenarušuje právní normy, ale způsobuje újmu a narušuje lidské vztahy.¹⁹ Trestný čin vidí, spíše než jako porušení veřejného zájmu, jako konflikt, který vzniká mezi pachatelem TČ a konkrétní obětí.²⁰ Na počátku hnutí restorativní justice byla snaha zamyslet se znovu nad potřebami vznikajícími v souvislosti s trestnou činností a také nad rolí a postavením, které vyplývají ze spáchaného trestného činu. Proto došlo k rozšíření okruhu účastníků, kteří měli nějaký zájem či spojení s daným případem či událostí. Kromě státu a pachatele byli zahrnuti do okruhu účastníků i poškození a členové společnosti nebo konkrétní komunity.²¹ V českém právním prostředí se pojem restorativní justice pojí s posílením zájmů poškozeného při ukládání trestních sankcí a se zaváděním alternativních trestů k TOS.²²

Restorativní justice se liší od retributivní justice, tedy té tradiční, v mnoha směrech. Obnovující (restorativní) justice vnímá trestný čin jako prohřešek proti osobě a narušení vzájemných osobních vztahů. Porušením normy dochází ke vzniku závazků a povinností. Náprava narušeného stavu pak probíhá za účasti poškozeného, pachatele a členů komunity. Ti společně pracují na tom, aby byl obnoven narušený stav a vztahy. Primárním je v tomto konceptu trestního soudnictví to, co potřebuje poškozený a také odpovědnost pachatele. Naopak retributivní justice považuje trestný čin přednostně za porušení práva a prohřešek proti státu.

¹⁷ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 10.

¹⁸ VÁLKOVÁ, Helena, PŮRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1105–1122 (§ 60).

¹⁹ IRJ. *O restorativní justici* [online]. restorativni-justice.cz, [cit. 22. 2. 2024]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/>.

²⁰ MAGUIRE, Mike, MORGAN, Rodney, REINER, Robert. *The Oxford Handbook of Criminology*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 1997. s. 603

²¹ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 10.

²² MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. Restorativní justice v oblasti vězeňství: utopie, nebo výzva?. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 1, s. 21.

Porušením normy zde nevznikají závazky nebo povinnosti, ale vina. K naplnění spravedlnosti postačí, že je pachatel uznán vinným a následně mu byl uložen trest. Důležité je v tomto konceptu právě odplata pachateli, tedy aby byl po zásluze potrestán.²³

V rámci vymáhání spravedlnosti si klademe 3 klíčové otázky. I tyto se napříč koncepty trestního soudnictví liší. Retributivní justice se soustředí na způsob porušení zákona – kdo se činu dopustil a jak má být konkrétní pachatel potrestán. Restorativní justice se ptá, komu vznikla škoda, jaké jsou potřeby osob zasažených trestným činem a komu vznikají závazky a povinnosti.²⁴

V rámci obou konceptů trestního soudnictví vnímáme trestný čin jako narušení rovnováhy. Hlavním rozdílem je právě cesta, která je využita k nápravě narušeného stavu. Restorativní justice ale nenabízí řešení, které by bylo možné využít za všech okolností, v některých případech je její využití dokonce nemožné. Pro největší efektivitu je proto důležité kombinovat oba přístupy a neaplikovat je samostatně.²⁵

Restorativní justice stojí na třech základních pilířích – újma způsobená trestným činem, potřeby a závazky a účast a angažovanost. Restorativní justice se zaměřuje, spíše než na potrestání, na újmu, kterou trestný čin způsobil. Tuto újmu pocítuje hlavně konkrétní osoba a komunita. Dosažení spravedlnosti je v rámci zmíněného myšlení úzce spjato s poškozenými a jejich potřebami. Zabývání se potřebami poškozeného je důležité i v případě, že nedojde k dopadení pachatele.²⁶ Druhý pilíř spočívá v odpovědném přístupu pachatele. Jeho odpovědnost je vyžadována i v rámci retributivní justice, a to tak, že dojde k potrestání pachatele uložením trestu. V rámci restorativní justice ale dochází k vedení pachatele k uvědomění si důsledků svého chování, je konfrontován se škodou, kterou způsobil a zároveň je mu dána kompetence napravit nejen konkrétní újmu, ale také tu symbolickou.²⁷ Naopak retributivní justice, vzhledem ke kontradiktornosti trestního procesu, spíše vede pachatele k soustředění se především na sebe a své zájmy. K řádnému uložení trestu a jeho výkonu není třeba, aby pachatel plně porozuměl následkům svého jednání. Nemusí tedy ani po odsouzení pocítovat skutečnou zodpovědnost. Pro její naplnění je potřeba právě pochopení následků spáchání daného činu a navíc uznání, že něco způsobil.²⁸

²³ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 15.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 3.

²⁶ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 16.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž, s. 12.

Pachatel a poškozený nejsou pouze pasivními postavami v systému trestní justice, svým aktivním přístupem spolupracují na překonání škod způsobených trestným činem. Je žádoucí, aby došlo k navázání spojení mezi pachatelem a obětí. To může přinést pachateli vhled do dopadu jeho činu z pohledu poškozeného. Mohl by tak porozumět závažnosti svého jednání a aktivně se snažit o nápravu z vlastní vůle. Kvalitně organizovaná setkání s pachatelem mohou vést k vzájemnému porozumění, a dokonce i k odpuštění ze strany poškozeného.²⁹

Skutečnost, že pachatel plně porozumí tomu, čeho se dopustil, by měla být pro společnost v rámci potírání trestné činnosti klíčová. Právě uvědomění si následků svého jednání ve spojení s možnou konfrontací s obětí trestného činu by mohlo napomoci k tomu, aby se pachatelé nedopouštěli trestné činnosti opakovaně. Bez této konfrontace pachatel nemusí čelit následkům svého trestního jednání přímo. Restorativní justice ale nesleduje nápravu pachatele ve smyslu převýchovy. Spíše se soustředí na zjišťování příčin trestné činnosti a jejich odstraňování, také hledí na rodinné a zázemí a sociální postavení ve společnosti.³⁰ Pouhým umístěním do věznice dle mého názoru není možné dosáhnout efektivní nápravy pachatele. Naopak odsouzený je v podstatě nucen přizpůsobit se danému prostředí věznice a stanovené vnitřní hierarchii mezi vězni. Často tedy dochází i k tomu, že je stržen chováním ostatních odsouzených a jeho chování se naopak zhorší. Toto riziko nehrozí v případě trestu domácího vězení, jelikož zde není odsouzený v každodenním kontaktu s dalšími vězni.

Přístupy restorativní justice není možné aplikovat bez souhlasu pachatele a poškozeného. Do takové konfrontace nemůže být nikdo nucen. Poškozený nemusí mít po mnohém opakování a popisování trestného činu sílu čelit svému pachateli a jakýkoli vnější nátlak by způsobil více škody než užítku. Stejně tak nesmíme zapomínat ani na odsouzeného. Přestože je v tomto scénáři jakousi „špatnou“ osobou, ani jeho nemůžeme do konfrontace nutit. Věřím ale, že restorativní principy jsou užitečné i pokud nedojde k samotnému setkání pachatele a poškozeného. Zejména velký prostor pro aplikaci těchto principů vidím s ohledem na sekundární viktimizaci oběti, jelikož oběť, na rozdíl od obviněného, nemá možnost mlčky čekat na vynesení rozsudku a musí před orgány činnými v trestním řízení čín popisovat několikrát.

K urovnání vzniklého konfliktu mezi poškozeným a obviněným je důležitá náhrada škody způsobená trestným činem, tedy vyrovnání se v materiální úrovni. Často je tedy užití alternativního opatření podmíněno nebo jinak spojeno právě s tímto vypořádáním.³¹ Je tedy

²⁹ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*, 1. vydání. Praha: LexisNexis, 2007, s. 32.

³⁰ Tamtéž.

³¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 25.

logické, že pokud dojde k aplikaci opatření, které není spojeno s odnětím svobody, musí být pro odsouzeného snazší nahradit způsobenou škodu, jelikož může docházet do svého zaměstnání, případně může dále podnikat. Poškozený tak může dosáhnout náhrady škody daleko rychleji než v případě uložení trestu odnětí svobody.

5 Alternativní trest domácí vězení

V první řadě si pro účely této práce trest domácího vězení nadefinuji. Obecně můžeme říci, že se jedná o trest, který spočívá v tom, že se odsouzený musí zdržovat v místě svého bydliště v určeném časovém období, čímž je omezena jeho osobní svoboda. Zároveň je ale ponechán na svobodě za stanovených podmínek, což by ho mělo motivovat k řádnému životu, to zahrnuje i nepáchání další trestné činnosti.³² Trest domácího vězení (dále jen „TDV“) byl do českého právního řádu zaveden s účinností od 1. 1. 2010.³³ Právní úpravu tohoto druhu trestu nalezneme v § 52 odst. 1 a § 60 a násl. TZ.

TDV byl dlouho očekávaným druhem alternativního trestu.³⁴ Důvodem začlenění TDV do systému sankcí bylo zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb. Neméně důležitým důvodem byla ekonomická hlediska, která jsou spojena s výkonem tohoto trestu. Na rozdíl od nákladů na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody, jsou totiž podstatně nižší.³⁵ Na našem území se ale nejedná o úplnou novinku. TDV byl obsažen i v trestním zákonu č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích (dále jen „trestní zákon“).³⁶ V ustanovení § 262 trestního zákona bylo stanoveno, že je možné uložit domácí vězení namísto vězení prvního stupně za předpokladu, že je pachatel bezúhonné pověsti a zároveň pokud by nemohl vykonávat svůj úřad, svůj obchod nebo svůj výdělek v případě vzdálení se od svého příbytku.³⁷ Odsouzený se musel zavázat, že se nevzdálí z domu. Někdy postačil slib, jindy, pokud slib nepostačoval, ho hlídala stráž.³⁸ Pokud odsouzený porušil povinnost nevzdalovat se ze svého domu, vykonal uložený trest (případně zbytek trestu) ve věznici.³⁹

Důvodová zpráva k TZ vymezuje trest domácího vězení jako alternativu k trestu odnětí svobody.⁴⁰ TDV je v ust. § 52 odst. 1 trestního zákoníku zařazen hned pod trestem odnětí svobody (dále jen „TOS“), tedy je druhým nejpřísnějším trestem.⁴¹ Charakteru nejpřísnější

³² VICHEREK, Roman. Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná. *Státní zastupitelství. Wolters Kluwer ČR a. s.*, 2015, roč. 13, č. 6, s. 29-35.

³³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 430.

³⁴ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů [online]. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 86. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf.

³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., zvláštní část, § 60.

³⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 331.

³⁷ Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927, § 262.

³⁸ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení [online]. *Bulletin Advokacie*. 2009, č. 10, s. 94. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf.

³⁹ POLÁŠEK, František a kol. *Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské*. 2. vydání. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství, 1947, s. 150.

⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., zvláštní část, k § 52.

⁴¹ Probační a mediační služba. *Trest domácího vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 22. 2. 2024]. dostupné na <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-domaciho-vezeni/>.

sankce ovšem neodpovídá výše náhradního TOS. Podle ust. § 61 odst. 1 TZ soud stanoví náhradní TOS až na jeden rok. Náhradní TOS je stanoven pro případ, kdy se pachatel vyhýbá nástupu výkonu TDV, poruší bez závažných důvodů sjednané podmínky výkonu trestu, nevykonává ve stanoveném čase uložený trest nebo jinak maří jeho výkon či nevede řádný život. Zároveň ale platí, že náhradní TOS nesmí přesáhnout horní hranici trestní sazby TOS. Trestní zákoník ani trestní řád neobsahují žádné zvláštní omezení ohledně času, kdy lze zjišťovat naplnění důvodů pro nařízení náhradního TOS. Z toho důvodu v tomto případě platí obecná lhůta k promlčení výkonu trestu.⁴²

5.1 Právní úpravou trestu domácího vězení v zahraničí

Trest domácího vězení byl v roce 2009 novinkou na českém právním poli, ale v zahraničí je v různých formách velmi dobře znám. TDV má svůj původ v zámoří. V USA byl využíván již v osmdesátých letech 20. století. Na evropském poli je trest domácího vězení v různých podobách aplikován ve Francii, Velké Británii, Belgii, Nizozemí a Švédsku. V Německu a Švýcarsku tuto sankci využívali zpočátku jen experimentálně. Od zavedení tohoto trestu očekávali snížení počtu ukládaných nepodmíněných trestů svobody.⁴³ Trest domácího vězení je nejčastěji zaveden jako alternativní druh sankce k odnětí svobody v nápravném zařízení. Může sloužit v rámci dohledu na podmíněně odsouzené i jako samostatný druh trestu.⁴⁴

Ve svém moderním pojetí byl využíván v USA už během 80. let minulého století (house arrest, home confinement). Americká verze domácího vězení měla výrazně trestající charakter. Zásadní roli v zavedení domácího trestu hrály ekonomické úvahy – výkon trestu domácího vězení má předpoklad nižších nákladů ve srovnání s uvězněním v nápravném zařízení, nedochází k přeplnění věznic. Snaha o nápravu pachatele nebyla předním argumentem pro zavedení trestu domácího vězení. Naproti tomu v evropských zemích je kladen větší důraz na nápravnou funkci trestu. Tato je spojená s různě účinnými rehabilitačními programy, které jsou zaměřeny na osobnost pachatele.⁴⁵

Trest domácího vězení je i tak nejpřísnější alternativou k nepodmíněnému trestu, a proto se jeho použití nabízí například v případě, kdy by se ostatní alternativní tresty jevily jako

⁴² PÚRY, František, VÁLKOVÁ, Helena. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 831-835 (§ 61).

⁴³ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů [online]. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 86, [cit. 18. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf.

⁴⁴ JUSTICE.CZ. *Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem*. [online]. justice.cz, 13. března 2024 [cit. 13. března 2024]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronickym-monitoringem>.

⁴⁵ Tamtéž.

nedostatečné, ale nepodmíněný trest až příliš přísný. Trest domácího vězení je ve státech, které tuto sankci uzákonily ukládán zpravidla v rádech měsíců.⁴⁶

5.2 Ukládání a výkon trestu

Ukládání a výkon trestu domácího vězení jsou upraveny v trestním zákoníku v ustanovení § 60, § 60a a § 61 a v ustanovení § 334a až § 334h zák. č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TŘ“). Při ukládání tohoto trestu platí ústavní zásada zákaz retroaktivity trestního zákona k tíži pachatele⁴⁷, to znamená že pachateli je možné uložit jen druh trestu, který umožňuje uložit zákon účinný v době rozhodování o tomto trestném činu. A to i přesto, že byl čin spáchán za účinnosti dřívějšího zákona.⁴⁸

TDV může uložit i samosoudce trestní příkazem, pokud se ukládá domácí vězení do jednoho roku.⁴⁹ Takto lze TDV uložit pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka, která obsahuje zjištění o možnostech výkonu TDV. Zpráva musí také obsahovat stanovisko obviněného k uložení tohoto trestu.⁵⁰ Trest domácího vězení, který je alternativou k trestu odnětí svobody, má být ukládán osobám, které je nutné vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu, jejich osobě i možnostem jejich resocializace bezprostředně postihnout omezením svobody, ale zároveň vůči nim s ohledem na jejich osobní vlastnosti a rodinné poměry postačí menší intenzita zásahů. V případech, kde není potřeba intenzivně zasáhnout do osobní svobody pachatele za účelem ochrany společnosti a snížení rizika recidivy trestné činnosti, by měly být využívány mírnější alternativy (obecně prospěšné práce, peněžitý trest, zákaz pobytu,...).⁵¹

TDV je možné kumulovat s dalšími druhy trestů. Omezení této kumulace poskytuje § 53 odst. 1 TZ, který stanoví, že domácí vězení není možné uložit vedle trestu odnětí svobody a trestu obecně prospěšných prací. Trest domácího vězení je možné uložit samostatně, pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.⁵²

⁴⁶ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, roč. 2007, č. 8, s. 235.

⁴⁷ Zák. č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 40 odst. 6.

⁴⁸ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 3 odst. 1.

⁴⁹ Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 314a odst. 2.

⁵⁰ Tamtéž, § 314a odst. 4.

⁵¹ VÁLKOVÁ, Helena, PÚRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1105–1122 (§ 60).

⁵² VÁLKOVÁ, Helena, PÚRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1105–1122 (§ 60 odst. 2).

Soud může uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to případně i vedle jiného trestu.⁵³ TZ definuje přečiny jako „všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.“⁵⁴ K uložení trestního opatření domácího vězení může soud přistoupit také odsuzuje-li mladistvého za spáchané provinění.⁵⁵ Soud při posuzování dostatečnosti TDV hledí na osobu pachatele s ohledem na možnost jeho nápravy. Zabývá se také povahou a závažností činu. V některých případech bude povaha činu vylučovat uložení TDV. Jedná se typicky o delikty z kategorie domácího násilí, delikty spáchané přímo z doma s použitím např. internetu. Soud se zabývá i poměry pachatele. Aplikace TDV může být znemožněna právě z důvodů pramenících z poměrů pachatele – např. pokud pachatel nemá stálé bydliště nebo sdílí obydlí s osobami, které mohou mít negativní vliv na odsouzeného.⁵⁶

Pachatel zároveň musí dát písemný slib, ve kterém se zaváže zdržovat se v obydlí nebo jeho části na určené adrese a zároveň musí slíbit, že při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.⁵⁷ Z tohoto ustanovení vyplývá, že TDV není možné uložit proti vůli pachatele.⁵⁸ Požadavek souhlasu pachatele s uložением tohoto trestu má dva účely. První je posílení resocializačního účinku TDV, jelikož v případě, že pachatel dobrovolně přijme uložení trestu, je větší šance na dosažení účelu výkonu trestu.⁵⁹ Druhý účel spíše sleduje zajištění bezproblémového výkonu TDV. Slib je významný hlavně pro součinnost při výkonu kontroly. Součinnost pak bude spočívat zejména v umožnění vstupu do svého obydlí.⁶⁰

Trest spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu trestu v určeném obydlí nebo jeho části v čase, který stanoví soud, pokud tomu nebrání důležité důvody – výkon zaměstnání nebo povolání, poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku onemocnění nebo úrazu odsouzeného atp.⁶¹ Soud stanoví časové období, po které se odsouzený musí zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části. Časové období stanoví pro pracovní dny, dny pracovního klidu a pracovního volna. Při stanovení tohoto časového období

⁵³ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 1 písm. a).

⁵⁴ Tamtéž, § 14 odst. 2.

⁵⁵ Zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, § 24 odst. 1 písm. h).

⁵⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 334.

⁵⁷ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 1 písm. b).

⁵⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 335.

⁵⁹ TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. Domáce väzenie – nový trest v rekonštituovanom Trestnom zákone. *Justičná revue*. 2006, č. 10, s. 1383.

⁶⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 335.

⁶¹ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 3.

soud přihlíží k individuálním potřebám odsouzeného – zejména pracovní doba, čas potřebný k cestě do zaměstnání, péče o nezletilé atp. Ve dnech pracovního klidu a pracovního volna může soud povolit odsouzenému, aby pravidelně navštěvoval bohoslužby nebo náboženská shromáždění.⁶²

Novelou z května 2021 došlo k zavedení další možnosti, a tou je vyslovení dohledu nad pachatelem po dobu výkonu trestu domácího vězení.⁶³ Soud může odsouzenému uložit přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti, které směřují k řádnému vedení života či nahrazení škody, která byla trestným činem způsobena.⁶⁴

Pokud se jedná o pachatele ve věku blízkém mladistvých, má soud možnost využít také některá z výchovných opatření, která jsou uvedena v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, a to buď samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v ust. § 48 odst. 4 TZ. Takový postup je volen v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů.⁶⁵

Další změnou po přijetí novelizace bylo zavedení možnosti zrušení uloženého přiměřeného omezení, přiměřené povinnosti nebo výchovného opatření. Soud může k tomuto kroku přistoupit, pokud odsouzený, kterému byl uložen TDV, vede řádný život a zároveň prokázal své polepšení tím, že plnil své povinnosti, a to za předpokladu, že lze očekávat že odsouzený povede řádný život i bez nich. Stejně tak má soud možnost zrušit uložený dohled, pokud nadále netrvá potřeba zvýšeně sledovat a kontrolovat chování odsouzeného. Soud může toto rozhodnutí učinit, pokud odsouzený vykonal alespoň jednu třetinu uloženého TDV, nejméně ale po šesti měsících výkonu tohoto trestu.⁶⁶

Domácí vězení je možné v souladu s § 24 odst. 1 písm. h) zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSVM“), uložit i mladistvému jako trestní opatření. Na druhou stranu zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů v ust. § 15 nestanoví jako jeden z možných trestů trest domácího vězení. Právnické osobě tedy trest domácího vězení uložit nelze.

⁶² Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 4.

⁶³ Tamtéž, § 60 odst. 5.

⁶⁴ Tamtéž, § 60 odst. 6.

⁶⁵ Tamtéž, § 60 odst. 7.

⁶⁶ Tamtéž, § 60a.

5.3 Ukládání opatření domácího vězení mladistvým

ZSVM ve svém ust. § 24 odst. 1 písm. h) stanoví, že trestní opatření domácího vězení je možné uložit i mladistvým pachatelům za spáchané provinění.⁶⁷ ZSVM nijak speciálně nemodifikuje úpravu tohoto trestu pro mladistvé. Soud ale nemůže při ukládání domácího vězení k mladistvému přistupovat jako k dospělému pachateli. Domácí vězení mladistvým omezuje možnost navazovat a rozvíjet pozitivní sociální vztahy, což vede k tomu, že mladiství pachatelé mohou vnímat tento trest jako větší újmu než dospělí.⁶⁸ Při ukládání trestního opatření domácího vězení mladistvým musí soud přihlídnout ke specifickým dospívání mladistvých. Je potřeba, aby soud přihlédl nejen k povaze trestné činnosti, osobním a rodinným poměrům a zdravotnímu stavu, ale také k věku mladistvého pachatele. Mladí lidé nemají ukončený rozumový a mravní vývoj, a proto je potřeba žádoucím směrem ho stimulovat a je tak nutné klást větší důraz na výchovně preventivní působení tohoto opatření. Tyto faktory by měly být promítnuty do konkretizace obsahu domácího vězení.⁶⁹

Obsahem tohoto opatření, stejně jako u dospělých pachatelů, je povinnost mladistvého zdržovat se v určeném obydlí v zákonem nebo soudem stanovené době kromě případů, které stanoví zákon nebo rozhodnutí soudu. Právě s odkazem na věk by mělo být mladistvému umožněno, kromě návštěvy lékaře, absolvování výuky ve škole, návštěvy náboženských shromáždění atp., také účastnit se na aktivitách příznivě se podílejících na rozvoji jeho osobnosti.⁷⁰ Takovými aktivitami mohou být různé umělecké aktivity jako je malování, sochařství atp., hudební aktivity, sportovní kroužky, literární aktivity (psaní, čtení, čtenářské diskuzní kroužky) nebo účast na dobrovolnických projektech a charitativních akcích. Domácí vězení je možné kombinovat s vhodnými výchovnými opatřeními.⁷¹ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanoví druhy výchovných opatření v ust. § 15 odst. 2. Jako vhodné výchovné opatření se v této situaci jeví dohled probačního úředníka, výchovné povinnosti (např. bydlení s rodičem nebo jiným dospělým odpovědným za jeho výchovu, usilování o vyrovnání s poškozeným, nahrazení škody způsobené proviněním nebo příspěví k odstranění následku

⁶⁷ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže poskytuje legální definici provinění v ust. § 6 odst. 1, když stanoví, že „Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění.“

⁶⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 333.

⁶⁹ SOTOLÁŘ, Alexander. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 246-258 (§ 24).

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

provinění⁷²), případně některá vhodná výchovná omezení. Naopak není možné uložit domácí vězení zároveň s výchovnou povinností uvedenou v ust. § 18 odst. 1 písm. c) ZSVM, tj. bezplatně vykonat ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu. Pokud by soud uložil tuto kombinaci, docházelo by k obcházení ust. § 53 odst. 1 TZ, který stanoví, že není možné uložit domácí vězení vedle obecně prospěšných prací, jelikož zmíněná výchovná povinnost obsahově koresponduje s trestem obecně prospěšných prací.⁷³

Výkonem trestního opatření domácího vězení nebo upuštěním od jeho výkonu nebo jeho zbytku nastává zákonná fikce neodsouzení.⁷⁴

Uložení tohoto alternativního trestu mladistvému má mnohé výhody. V případě domácího vězení nedochází k přetrhání vazeb mladistvého s rodinou, s kamarády. Přestože je mladistvý, kterému byl uložen alternativní trest, ve stejné pozici jako mladistvý, kterému byl uložen nepodmíněný trest, je možné konstatovat, že společnost osobu, která bude ve výkonu trestního opatření domácího vězení, nebude morálně odsuzovat, jak by tomu bylo v případě odnětí svobody nepodmíněně. Navíc si mladistvý může takto „odpykat“ trest bez negativních vlivů, kterým by byl vystaven ve vězeňském prostředí.⁷⁵ Podle mého názoru je domácí vězení nejvhodnější právě pro mladistvé, jelikož se jejich osobnost stále vyvíjí a jsou náchylnější k negativním vlivům okolí, kterým by v prostředí věznice byli vystaveni.

⁷² Zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, § 18 odst. 1 písm. a), d), e).

⁷³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 346.

⁷⁴ Zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, § 35 odst. 6.

⁷⁵ TUROŠÍKOVÁ, Anežka. Alternativne tresty pre mladistvých – výhody a nevýhody. *Acta facultatis iuridicae universitatis comenianaе, Tomus XXXV* [online], mimořádné číslo, s. 125-133, [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://sekarl.cuba.sk/ar1-cu/sk/csg/?repo=eurepo&key=3058660255>.

6 Obsah trestu domácího vězení

Obsahem TDV je povinnost odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, pokud mu v tom nebrání důležité důvody (viz § 60 odst. 3 TZ). Obsah trestu netvoří jen povinnosti, ale také práva pachatele TČ, v následujících kapitolách se podrobněji zabývám právy i povinnostmi pachatele.

6.1 Práva pachatele

Při vymezování TDV pamatujeme převážně na povinnosti pachatele, ale s TDV jsou spojená také mnohá práva. Jak vyplývá z právní úpravy, musí pachatel vyslovit souhlas s uložením TDV⁷⁶, jinak takový trest není možné uložit. Z toho tedy a contrario vyplývá, že odsouzený má právo nesouhlasit s uložením tohoto trestu.

Pachatel má právo si před počátkem výkonu trestu domácího vězení obstarat své rodinné a jiné záležitosti. Odsouzený má právo chodit do svého zaměstnání, navštěvovat bohoslužby, docházet na nutná léčení a s nimi související úkony. Odsouzený má dále právo požádat soud o změnu místa a doby výkonu domácího vězení (k tomu ale musí mít relevantní důvod). Má právo požádat soud o přerušeni nebo odloženi výkonu trestu ze závažných důvodů. Může podat návrh na zrušení dohledu nebo přiměřených omezení a povinností. Může požádat o zrušení výchovných opatření, a to po jedné třetině trestu (nejdříve po šesti měsících).⁷⁷

6.2 Povinnost pachatele zdržovat se v určeném obydlí

Hlavní povinností pachatele odsouzeného k TDV je, jak už jsem několikrát zmiňovala, zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném čase s výjimkou situací, které zákon demonstrativně uvádí – výkon zaměstnání, poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb atp.⁷⁸ Velmi důležitou povinností odsouzeného je povinnost hradit náklady spojené s výkonem TDV. Tuto povinnost ukládá ust. § 152 odst. 1 písm. e) TŘ. Výši nákladů upravuje Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou.⁷⁹ Tato vyhláška stanoví, že „Denní sazba nákladů výkonu trestu domácího vězení a nákladů spojených s využitím elektronického kontrolního systému činí 50 Kč za každý kalendářní den, ve kterém odsouzený alespoň zčásti vykonával trest domácího vězení nebo ve kterém byl alespoň zčásti využíván

⁷⁶ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 1 písm. b).

⁷⁷ Probační a mediační služba. *Trest domácího vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 25. 2. 2024]. dostupné na <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-domaciho-vezeni/>.

⁷⁸ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 3.

⁷⁹ Probační a mediační služba. *Trest domácího vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 25. 2. 2024]. dostupné na <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-domaciho-vezeni/>.

elektronický kontrolní systém.“⁸⁰ Po výkonu TDV bude odsouzený vyzván prostřednictvím soudu k uhrazení vyměřené částky na účet soudu, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení. Pokud odsouzený částku ve vymezené lhůtě na účet soudu nesloží, bude částka vymáhána.⁸¹

Jednotlivými složkami povinnosti pachatele zdržovat se v obydlí se budu zabývat v následujících kapitolách podrobněji.

6.2.1 Obydlí

Obydlí, ve kterém se odsouzený musí zdržovat není určeno v odsuzujícím rozsudku, ale až následně při nařízení výkonu trestu.⁸² V okamžiku, kdy rozhodnutí soudu, kterým byl odsouzenému uložen trest domácího vězení, nabylo vykonatelnosti, musí předseda senátu zaslat odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby nařízení výkonu TDV. V nařízení výkonu TDV určí, kdy má nastat počátek výkonu trestu a místo výkonu trestu.⁸³ Počátek trestu je vždy stanoven s ohledem na možnost odsouzeného obstarat si veškeré své nutné záležitosti.⁸⁴ Odsouzenému musí být poskytnut čas např. na zajištění domluvy s pronajímatelem prostor, ve kterých bude vykonávat TDV, zaopatření nezletilých dětí či domluvu pracovních podmínek v průběhu výkonu TDV.⁸⁵ Místo výkonu je pak předsedou stanoveno v obydlí odsouzeného, a to v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje. U určení místa výkonu přihlíží k osobním i rodinným poměrům a mimo jiné i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy.⁸⁶

Trestní zákoník obsahuje legální definici pojmu obydlí, když stanoví, že obydlím se rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenstvím k nim náležejícím.⁸⁷ Pojem obydlí je v zákoně vymezen hlavně pro případy výkladu trestného činu porušování domovní svobody, ale z tohoto vymezení vycházíme právě i v případě výkladu § 60 odst. 3 TZ. V této definici je kladen důraz na faktický stav bydlení z jakéhokoli titulu, tedy vlastnictví nemovitosti, nájemní vztah, bydlení na základě rodinných vztahů atd. „Jinou prostorou“, jak zmiňuje ust. § 133 TZ mohou být i prostory, které nejsou dle rozhodnutí stavebního úřadu určeny k bydlení, ale přesto k němu využívány jsou.⁸⁸ Zahrnuje mimo jiné i obytné chaty,

⁸⁰ Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady, § 1

⁸¹ Tamtéž, § 2 odst. 1

⁸² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 339.

⁸³ Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 334a odst. 1.

⁸⁴ Tamtéž, § 334a odst. 2.

⁸⁵ ŘÍHA, Jiří In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3828-3841 (§334a odst. 2)

⁸⁶ Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 334a odst. 3.

⁸⁷ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 133.

⁸⁸ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, (§ 133).

hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje, domovy důchodců, výchovné ústavy apod.⁸⁹ Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 6 Tdo 1038/2020, ze dne 19. 11. 2020 podřazuje pod pojem obydlí i „prostory pro odlišný charakter nespádající pod pojem dům nebo byt, které však rovněž slouží k bydlení, byť přechodnému, a mají tak povahu obydlí (např. pokoje v hotelích, penzionech, ubytovnách, léčebnách dlouhodobě nemocných, domovech důchodců, studentských kolejích atd, campingové chatky apod.)“ Povahu obydlí mají podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR sp. zn. 36/1988 Sb. rozh. tr. i zahrádkářské chatky, pokud slouží k individuální rekreaci a poskytují soukromí a možnost odpočinku.

Pojem obydlí „zahrnuje nejen objekty, které slouží k samotnému bydlení, ale i další objekty, které jsou s objektem sloužícím k vlastnímu bydlení spojeny jako jeho příslušenství v jeden celek.⁹⁰ Obydlím tak můžeme rozumět všechno, co slouží člověku k bydlení. Místo, které poskytuje soukromí, uživatel zde nemá být rušen, má zajištěnu ochranu jak sebe, tak i svých osobních věcí.⁹¹ Odsouzený může tedy vykonávat TDV i v zařízení, kde není jistá možnost pobytu po celou dobu výkonu trestu např. na ubytovně, pokud je splněna podmínka stanovená v § 334a odst. 3 TR, tedy pokud se v něm pachatel zdržoval. V takové situaci je právě na soudci, aby posoudil, zda je odsouzený schopen zdržovat se v daném obydlí alespoň po dobu výkonu TDV. Při posuzování může přihlídnout např. k uzavřené smlouvě o ubytování, kde bude vymezena doba, na kterou bylo ubytování ujednáno. Domnívám se ale, že pokud by pachatel přečinu byl automaticky vyřazen z možnosti uložení TDV jen na základě bydlení v zařízení pro přechodné ubytování, bylo by takové jednání diskriminační. Nebytové prostory (kanceláře, skladiště, garáže apod.) naopak není možné pod pojem obydlí podřadit.⁹²

Odsouzený při výkonu trestu může využívat i zahradu, jelikož NS ve své ustálené judikatuře stanovil, že pojmem obydlí se rozumí dům včetně uzavřeného dvora a přilehlé ohrazené zahrady.⁹³ Pokud je k obydlí odsouzeného přilehlá zahrada, která je oplocená, může se během výkonu trestu pohybovat i na ní. Soudce ale může omezit výkon trestu jen na část obydlí, má tedy možnost využívání zahrady vyloučit. Soudce musí v nařízení výkonu trestu domácího vězení konkrétně specifikovat obydlí nebo jeho části určené k výkonu trestu. Zpravidla bude výklad pojmu obydlí užší, než jak je tomu v legální definici v ust. § 133 TZ.

⁸⁹ ŠÁMALOVÁ, Milada. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1797–1804 (§ 133).

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 7 Tdo 156/2017.

⁹¹ FRYŠTÁK, Marek. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, (§ 133).

⁹² ZELENKA, Pavel. In: DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, (§ 60).

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2016 sp. zn. 7 Tdo 98/2016, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012 sp. zn. 6 Tdo 516/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2017 sp. zn. 7 Tdo 156/2017.

Pokud by bylo odsouzenému umožněno pohybovat se i mimo prostor samotných obytných částí domu a bytu, docházelo by ke ztěžování kontroly výkonu TDV.⁹⁴

Během výkonu TDV může také dojít ke změně místa výkonu. Jiné místo výkonu může stanovit probační úředník se souhlasem odsouzeného, pokud k tomu jsou důležité důvody. Důležitým důvodem může být např. zánik nájmu bytu, vykázaní z bytu, nové rozvržení pracovní doby.⁹⁵ Probační úředník může takto stanovit nejen jiné místo výkonu, ale také jinou dobu, po kterou se má odsouzený v obydlí zdržovat. Nesmí ale dojít ke změně počtu hodin v týdnu, po které má být odsouzený přítomný v obydlí. O takové změně musí probační úředník informovat soud bez zbytečného odkladu. Ke stanovení jiného místa výkonu trestu dojde zpravidla v případě vykázaní ze společného obydlí⁹⁶

Trest domácího vězení se z jistého pohledu může dostat do rozporu s ústavně chráněným právem – právem na nedotknutelnost obydlí⁹⁷. Toto základní právo zaručuje, že do obydlí nebude vstoupeno bez souhlasu osoby, která v něm bydlí.⁹⁸ Jak jsem již zmiňovala výše, jednou z podmínek pro uložení TDV, je právě souhlas pachatele nejen se zdržováním se v obydlí, ale hlavně souhlas s poskytnutím sounáležitosti v případě kontroly výkonu trestu.⁹⁹ Z tohoto hlediska tedy nedochází ke konfliktu s právem na nedotknutelnost obydlí, protože odsouzený s omezením souhlasil. Přesto nesmí kontrolní návštěvy vybočovat z pomyslných mantinelů, které jsou stanoveny v čl. 12 odst. 4 LZPS. Při vykonávání trestu domácího vězení je důležité respektovat právo odsouzeného na nedotknutelnost obydlí a právo na ochranu soukromí. Odsouzený má právo na klidné bydlení a neměl by být podrobován neoprávněným zásahům do svého soukromí, pokud by vybočovaly z podmínek trestu.

Při výkonu trestu domácího vězení nicméně není omezen pouze daný pachatel, ale také osoby, které s ním obydlí sdílí. Výkon TDV zasahuje spolubydlícím do práva na nedotknutelnost obydlí, ale také do práva na soukromí. Tyto osoby nemají povinnost vpustit probačního úředníka nebo jiné další osoby do svého obydlí.¹⁰⁰ Souhlas spolubydlících osob není pro uložení TDV potřebný, soud dokonce nemusí zjišťovat ani jejich stanoviska. Pokud spolubydlící osoba nevpustí probačního úředníka do svého obydlí, není možné ji nějak potrestat. Stejně tak není možné požadovat, aby byl za toto jednání spolubydlícího odpovědný

⁹⁴ ZELENKA, Pavel. In: DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, (§ 60).

⁹⁵ ŘÍHA, Jiří In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3855-3862 (§334e)

⁹⁶ Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 334e odst. 1.

⁹⁷ Zák. č. 2/1992 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 12.

⁹⁸ Tamtéž, čl. 12 odst. 1.

⁹⁹ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 1.

¹⁰⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 337.

odsouzený. Probační úředník nemá pravomoc donutit spolubydlící osobu k vpuštění do obydlí ať už je důvodem neumožnění vstupu ochrana soukromí nebo třeba snaha zakrýt porušení povinností odsouzeného.¹⁰¹ Odsouzený ale v praxi bude velmi často příbuzný spolubydlící osobě, bude tedy pravděpodobně seznámen se situací a podmínkami pro výkon trestu domácího vězení, a proto situací, kdy spolubydlící odmítne vpustit probačního úředníka do obydlí asi nebo mnoho. Navíc je výkon trestu domácího vězení a omezení, která jsou s ním spojená, určitě menším zásahem do svobod osoby než plné odnětí svobody v případě umístění do věznice.

6.2.2 Stanovené časové období

Soud vymezí v rozsudku nebo trestním příkazu, kterým ukládá trest domácího vězení, časové období, ve kterém se musí odsouzený zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části (viz § 60 odst. 4 TZ). Soud by měl mít při stanovení této doby na paměti, že zachování pozitivních sociálních vazeb pachatele, je jednou ze základních výhod alternativních trestů. Je tedy třeba, aby při specifikaci rozsahu domácího vězení zohlednil, kdy pachatel pracuje, zda se stará o nezletilé děti, zda studuje apod.¹⁰² Soud při určování rozsahu trestu domácího vězení, kromě pracovní doby a péče o nezletilé děti, přihlédně také zejména k času, který odsouzený potřebuje k cestě do zaměstnání nebo k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí.¹⁰³ Při ukládání trestu soud nemá zohledňovat všechny možné případy nutných osobních a rodinných záležitostí. Je potřeba, aby soud do stanovení časového období promítl takové záležitosti, které se objevují pravidelně.¹⁰⁴ Soud nemůže při nařizování výkonu trestu pamatovat na mimořádné události, které by se mohly v životě odsouzeného objevit, např. svatba, pohřeb. Tyto skutečnosti jsou nepředvídatelné, a proto není možné takto dopředu přizpůsobit trest domácího vězení. To samozřejmě neznamená, že by se takových událostí odsouzený striktně nemohl účastnit. Tyto situace můžeme podřadit pod důležité důvody vymezené v ust. § 60 odst. 3 TZ, které umožňují odsouzenému nenacházet se v určeném obydlí v soudem stanoveném časovém období.

Mimo jiné může soud povolit odsouzenému, aby navštěvoval bohoslužby nebo náboženská shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.¹⁰⁵ Mohlo by se stát, že odsouzený pouze tvrdí, že pravidelně navštěvuje bohoslužby jen proto, aby mu byl stanoven čas navíc, který nemusí trávit v určeném obydlí. S ohledem na právo mít náboženské přesvědčení není možné donutit odsouzeného k nějakému přiznání ohledně jeho víry. Domnívám se ale, že by bylo vhodné, aby soud ověřil u církve nebo jiné náboženské

¹⁰¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 337.

¹⁰² Tamtéž, s. 340.

¹⁰³ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 4.

¹⁰⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 341.

¹⁰⁵ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 4.

společnosti, že odsouzený skutečně jeví nebo jevil zájem o navštěvování bohoslužeb nebo náboženských shromáždění, aby se nejednalo jen o maření výkonu trestu domácího vězení.

Trestní zákoník ve své původní podobě, tedy v roce 2009, stanovil v ust. § 60 odst. 3, že odsouzený se ve dnech pracovního klidu a pracovního volna musí po celý den zdržovat v určeném obydlí a v ostatních dnech v době od 20:00 do 5:00 hodin, pokud tomu nebránil jeden z důležitých důvodů demonstrativně vyjmenovaných v tomto ustanovení. Soud měl možnost stanovit tuto dobu v rozsudku jinak. Ustanovení bylo záhy novelizováno zák. č. 330/2011 Sb. Novelizací byla vypuštěna specifikace doby, po kterou by se měl odsouzený zdržovat ve svém obydlí. V praxi se totiž ukázalo, že je toto určení příliš návodné, a přestože měly soudy možnost stanovit období jinak, příliš se to nedělo. Důvodová zpráva k zmíněné novele zároveň ale zdůrazňuje, že TDV je trestem nahrazujícím TOS, a proto je nutné, aby byla doba, kterou musí odsouzený strávit ve svém obydlí, dostatečně důrazná a značně pokryla časové období, které by jinak odsouzený věnoval svým rekreačním aktivitám.¹⁰⁶ Po odstranění časové specifikace rozsahu TDV ale došlo k tomu, že se tento trest stal neurčitým, jelikož zákon neobsahuje žádný limit, který by soud omezoval při stanovení rozsahu povinnosti odsouzeného setrávat v určeném obydlí.¹⁰⁷ Mohla by tak nastat situace, kdy by soud stanovil tento rozsah nepřiměřeně dlouhý nebo naopak krátký. Jediné mantinely pro soud představují obecné zásady pro ukládání trestu, tedy hlavně zásada humanity¹⁰⁸ a zásada přiměřenosti¹⁰⁹, které neumožňují, aby byl trest stanoven v extrémním rozsahu, tedy například celých 24 hodin každý den.¹¹⁰

Soud má možnost vymezit rozsah domácího vězení ve formě tzv. víkendového vězení, kdy je doba, ve které se má odsouzený zdržovat v určeném obydlí, vymezena jen pro dny pracovního klidu a pracovního volna a nezasahuje do pracovních dní.¹¹¹

Přesná specifikace rozsahu TDV může být obtížná zejména pokud odsouzený vykonává své zaměstnání v nepravidelné pracovní době. Důvodem může být zaměstnání ve směnném provozu nebo může být odsouzený podnikatelem. V takovém případě má soud 2 možnosti. Buď může stanovit časové období obecněji pod podmínkou, že odsouzený s dostatečným předstihem informuje probačního úředníka o plánovaných termínech výkonu práce nebo může vymezit rozsah podrobněji.¹¹² Pokud se soud rozhodne určit časové období obecněji, může například

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zvláštní část, § 60 odst. 3, 4.

¹⁰⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 342.

¹⁰⁸ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 37 odst. 2.

¹⁰⁹ Tamtéž, § 38 odst. 1 a 2.

¹¹⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 464 s.

¹¹¹ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, (§ 60).

¹¹² Tamtéž.

rozhodnout, že se odsouzený bude nacházet v obydlí v období mezi pracovními směnami s tím, že bude mít povinnost informovat probačního úředníka o rozpisu směn.¹¹³ Stanovením povinnosti informovat probačního úředníka by nemělo docházet k problémům, které mohou nastat při kontrole, tedy že by odsouzený nebyl v místě obydlí a následně by řekl, že mu v řádném plnění povinnosti zdržovat se v obydlí bránil výkon jeho zaměstnání.

Druhou možností, jak jsem zmínila výše, je přesnější stanovení doby, po kterou má být pachatel přítomen v určeném obydlí. Soud tuto dobu může stanovit i zvlášť pro každý den. Nevýhodou tohoto způsobu jsou vyšší nároky na vymezení základní povinnosti pachatele v odsuzujícím rozsudku a případné komplikace pro výkon pachatelova zaměstnání, jelikož by mohl docházet do zaměstnání jen v době, kdy nemusí být přítomen v obydlí.¹¹⁴ Dle mého názoru je druhý přístup, tedy přesné určení rozsahu TDV pro každý den zvlášť, pro případy, kdy má odsouzený nepravidelnou pracovní dobu, vhodnější. Domácí vězení má být trestem a podle koncepce TZ dokonce druhým nejzávažnějším. Vzhledem k tomu jsem toho názoru, že je potřeba upravit domácí vězení tak, aby ho odsouzení skutečně vnímali jako trest. Pokud by rozsah trestu nebyl stanoven přesně již od počátku výkonu TDV, mohlo by docházet k situacím, kdy by odsouzený záměrně „nabíral“ další směny jen proto, aby se nemusel zdržovat v určeném obydlí moc dlouho. Tento trest by pak dle mého názoru postrádal svého smyslu. Navíc probační úředník by také musel ověřovat pravdivost tvrzení odsouzeného o rozpisu směn. Takové stanovení rozsahu trestu by tedy přinášelo již tak zaměstnaným probačním úředníkům další povinnosti.

6.2.3 Povinnost vést řádný život

Soud má možnost pachateli v rámci uložení TDV uložit také přiměřené povinnosti nebo přiměřená omezení, která jsou uvedena v ust. § 48 odst. 4 TZ.¹¹⁵ Tyto povinnosti a omezení by měly směřovat k tomu, aby pachatel vedl řádný život.¹¹⁶ Obvykle soud pachateli také uloží, aby nahradil podle svých sil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou způsobil v důsledku svého trestného činu, nebo mu uloží povinnost vydat bezdůvodné obohacení, které trestným činem získal.¹¹⁷

Pojem řádný život není v zákoně definován. Pro účely této práce bych si nadefinovala řádný život jako běžný způsob chování a života, který je zákonem respektovaný a zároveň

¹¹³ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, (§ 60).

¹¹⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 344.

¹¹⁶ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 60 odst. 6.

¹¹⁷ Tamtéž.

nezasahuje do práv a svobod ostatních a nenarušuje veřejný pořádek. Vedení řádného života je uvedeno také v ustanovení § 41 písm. p) TZ ve výčtu polehčujících okolností. JUDr. Vladimír Král v komentářové literatuře vymezuje pojem řádný život jako chování pachatele v souladu se zákony, skutečnost, že nebyl postižen ve správním řízení za přestupky, řádné plnění zákonné povinnosti vůči nezletilým dětem a obstarávání prostředků k obživě v souladu se zákonem.¹¹⁸

JUDr. František Púry zahrnuje pod tento pojem nejen dodržování právního řádu a dalších norem, ale také nenarušování občanského soužití ať už v místě bydliště nebo v zaměstnání. Zmiňuje také, že řádný život není synonymum pro dobrou pracovní morálku, jelikož řádný život může vést i osoba nezaměstnaná (student, důchodce, žena v domácnosti, ...) ¹¹⁹ Komentářová literatura se pojmem řádný život zabývá dále např. v případě rozhodnutí o podmíněném odsouzení podle ust. § 83 odst. 1 TZ, kdy jednou z podmínek je právě vedení řádného života. Vedení řádného života neznamená jen, že odsouzený nespáchá v rozhodném období další trestný čin. Komentář k TZ zde poskytuje možnou definici řádného života, když stanoví, že „řádým životem se rozumí, že podmíněně odsouzený ve zkušební době dodržoval právní řád, plnil své základní povinnosti v soukromém životě i vůči státu a společnosti, měl legální zdroj příjmů, nepáchal přestupky ani jiné delikty.“¹²⁰ Za chování rozporné s řádným životem můžeme dokonce v souladu s judikaturou Krajského soudu v Brně považovat i ohrožování spoluobčanů nakažlivou chorobou.¹²¹

TZ zmiňoval možnost uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností, aby byl odsouzený stimulován k vedení řádného života, a pokud pachatel tyto uložené povinnosti neplnil, stanovil TZ v ust. § 61 jako následek jejich porušení přeměnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody. Přesto povinnost vést řádný život TZ odsouzenému k trestu domácího vězení nestanovil. Přitom u trestu obecně prospěšných prací, který se TDV velmi podobá hlavně tím, že jeho výkon trvá určitou dobu a stejně jako TDV je možné ho zařadit mezi alternativní opatření, trestní zákoník stanovil v ust. § 65 odst. 2 povinnost vést řádný život pod sankcí nařízení náhradního trestu odnětí svobody. Tento nedostatek napravila novela provedená zák. č. 220/2021 Sb.¹²², která upravila ust. § 61 TZ tak, že do taxativních důvodů pro výkon

¹¹⁸ KRÁL, Vladimír. In: DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, (§ 41).

¹¹⁹ PÚRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 832 (§ 41).

¹²⁰ AUGUSTINOVÁ, Pavla. In: DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 626.

¹²¹ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 5. 10. 1961, sp. zn. 6 To 154/61.

¹²² Zák. č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1964 Sb., zákoník práce, ve znění

náhradního trestu odnětí svobody, zahrnuje nevedení řádného života. Od 1. 1. 2022, kdy tato novela nabyla účinnosti, v případě spáchání nového trestného činu odsouzeným v době výkonu TDV nezůstane trest domácího vězení v platnosti tak jako tomu bylo v předchozí právní úpravě, ale dojde k vykonání náhradního TOS.¹²³

Jak už jsem zmínila v počátcích své práce, TZ nově umožňuje v ust. § 60a předčasně ukončit dohled nebo uložená přiměřená omezení, přiměřené povinnosti nebo výchovných opatření. K jejich zrušení může dojít rozhodnutím soudu již v průběhu výkonu trestu domácího vězení. Je možné je zrušit všechny nebo jen některé z nich, pokud bylo uloženo více druhů zároveň. Soud má také možnost ponechat v platnosti přiměřené povinnosti, přiměřená opatření či výchovné opatření a zrušit jen dohled nebo naopak. Nová úprava má směřovat k tomu, aby nedocházelo k nutnosti výkonu dohledu nad pachateli, u kterých to již není třeba.¹²⁴

Vedení řádného života je jednou z podmínek i pro zahlazení odsouzení. Pokud odsouzený po výkonu TDV, prominutí TDV nebo po promlčení výkonu TDV vede řádný život nepřetržitě po dobu jednoho roku, soud zahladí odsouzení.¹²⁵ K vykonání trestu domácího vězení dojde uplynutím posledního stanoveného dne.¹²⁶ K přerušení doby vedení řádného života dochází zpravidla spácháním nového trestného činu. V rozporu s vedením řádného života ale může být také jiné závadné chování, které trestné není.¹²⁷ Pokud dojde k přerušení běhu doby, není možné na ni znovu navázat. Doba jednoho roku musí znovu proběhnout celá, a to minimálně do rozhodnutí o zahlazení odsouzení.¹²⁸

6.3 Náhradní trest odnětí svobody

Náhradní trest odnětí svobody představuje tzv. sekundární sankcionování pachatele, který byl odsouzen k trestu domácího vězení. Odsouzeného postihuje za nedodržení podmínek uloženého trestu.¹²⁹ Novela č. 220/2021 Sb. se dotkla i tohoto ustanovení a přinesla tak oproti předchozí právní úpravě mnohé změny.

Před touto novelou se v případě porušení podmínek trestu aplikoval systém přeměny nevykonané části TDV na trest odnětí svobody. Ustanovení § 61 TZ účinného do 31. 12. 2020

pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, (§ 61).

¹²³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 347.

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1123 (§ 60a).

¹²⁵ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 105 odst. 1 písm. e).

¹²⁶ PŮRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1594-1603 (§ 105).

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ SKUPIN, Zdeněk, Jiří. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1098 (§ 105).

¹²⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 347.

tehdy stanovilo, že soud může přeměnit TDV v TOS v případě, že se odsouzený vyhýbá nástupu výkonu trestu, poruší podmínky výkonu trestu, jinak maří výkon trestu nebo zaviněně nevykonává uložený trest ve stanovené době. Ve výčtu podmínek pro přeměnu sice nebylo výslovně uvedeno vedení řádného života, ale jelikož se jedná o neodmyslitelnou součást výkonu alternativních trestů, tak i porušení povinnosti vést řádný život bylo důvodem pro přeměnu trestu.¹³⁰

Pro stanovení délky TOS se pak počítal každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení za jeden den odnětí svobody. Tento přepočítací poměr měl výhodu v tom, že odnětí svobody bylo poměrné k době vykonávání TDV. Pokud totiž odsouzený vykonával domácí vězení po větší část stanovené výměry, přeměněný trest odnětí svobody byl pak stanoven v kratší délce.¹³¹ To do jisté míry odstranilo problémy s právní úpravou § 61 TZ, která předcházela této. Trestní zákoník ve znění účinném do 30. 11. 2011¹³² pracoval s institutem náhradního trestu odnětí svobody, který byl stanoven již při ukládání trestu domácího vězení, a to až v délce jednoho roku. Pokud ale odsouzený porušil podmínky výkonu TDV ke konci stanovené výměry, musel vykonat náhradní trest odnětí svobody v celé stanovené délce¹³³.

Právní úprava přeměny TDV na TOS ale měla jiný problém, který nespočíval ani tak v zákonem stanoveném přepočítacím poměru ale spíše ve stanovení začátku výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Pro řešení této problematiky byly tedy možné dva přístupy. První přístup spočíval v tom, že odsouzený vykonal TOS za každý den od prvního porušení podmínek TDV. Druhá možnost byla, že odsouzený vykoná TOS za každý den od rozhodnutí soudu o přeměně na TOS nebo od právní moci takového rozhodnutí.¹³⁴

Pokud se dny přepočítávaly podle prvního modelu, pak odsouzený musel vykonat TOS za každý den nevykonaného původního trestu, a to od momentu, kdy povinnost porušil. Den rozhodnutí soudu o přeměně by pak na přepočítání dnů neměl žádný vliv. Využití tohoto přístupu mělo za následek účinného naplnění účelu trestu, protože v případě nedodržování podmínek výkonu trestu následovala vždy přeměna. Pokud ale nastala situace, kdy odsouzený porušil podmínky výkonu TDV, ale po tomto porušení nadále řádně vykonával trest, pak docházelo k tomu, že byl odsouzený potrestán dvakrát. Porušení podmínek TDV totiž nemělo automaticky

¹³⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2015 sp. zn. II. ÚS 242/15.

¹³¹ VICHEREK, Roman. Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná. *Státní zastupitelství. Wolters Kluwer ČR a. s.*, 2015, roč. 13, č. 6, s. 29-35.

¹³² Institut přeměny trestu domácího vězení byl zaveden novelou č. 330/2011 Sb.

¹³³ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zák. č. 330/2011 Sb.

¹³⁴ VICHEREK, Roman. Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná. *Státní zastupitelství. Wolters Kluwer ČR a. s.*, 2015, roč. 13, č. 6, s. 29-35.

za následek přerušení výkonu trestu.¹³⁵ Odsouzený musel při takovém přepočítání vykonat TOS za všechny dny, které následovaly po porušení povinnosti. Musel tedy vykonat TOS včetně dnů, během kterých vykonával řádně TDV.

Druhou možností bylo pracovat jako s rozhodným dnem se dnem rozhodnutí o přeměně TDV na TOS, případně se dnem právní moci rozhodnutí.¹³⁶ V tomto modelu problém nespočíval v tom, že by byl odsouzený potrestán dvakrát, ale nebylo možné, aby soud rozhodl o přeměně ihned po porušení podmínek výkonu trestu. V praxi tak docházelo k tomu, že k přeměně trestu často vůbec nedošlo nebo odsouzený vykonal nepodmíněný trest odnětí svobody jen ve velmi krátké délce, což nebylo žádoucí. Takový systém nemohl odsouzeného vést k tomu, aby svůj TDV vykonával řádně, jelikož porušení podmínek výkonu trestu nemělo pro odsouzeného příliš negativní následky.¹³⁷

Časový úsek mezi okamžikem, kdy probační úředník pojal podezření na možné porušení podmínek výkonu trestu a okamžikem, kdy se o tomto porušení dozvěděl soud, mohl být velmi dlouhý. Pokud nebyl odsouzený úplně poctivý a pravdomluvný, mohl například tvrdit, že ke své absenci v obydlí měl jeden ze zákonem dovolených důvodů. Probační úředník odsouzeného samozřejmě vyzval k doložení potřebných listin, např. potvrzení o lékařské návštěvě, k jejichž zajištění a předložení mu poskytl lhůtu. Probační úředník mohl odsouzeného takto vyzvat i opakovaně. Ve výsledku pak ještě před nařízením přeměny trestu odsouzený TDV vykonal téměř v celém rozsahu nebo úplně celý.¹³⁸

Těchto problémů si byl vědom i zákonodárce, a proto přistoupil k další novelizaci TZ novelou č. 220/2021 Sb. V odůvodnění pozměňovacího návrhu k sněmovnímu tisku č. 624 je hlavním důvodem ke změně § 61 TZ právě neefektivita zásahu soudu v případě opakovaného nevykonávání domácího vězení, a to hlavně ke konci výkonu trestu. Proto bylo navrženo, aby byl namísto přeměny trestu nařizován náhradní trest odnětí svobody.¹³⁹ Jak jsem zmiňovala již výše, náhradní odnětí svobody není v našem právním řádu novinkou, nicméně bylo třeba, aby se zákonodárci vypořádali s nedostatky původní úpravy náhradního odnětí svobody.

¹³⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 348.

¹³⁶ VICHEREK, Roman. Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná. *Státní zastupitelství. Wolters Kluwer ČR a. s.*, 2015, roč. 13, č. 6, s. 29-35.

¹³⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 348.

¹³⁸ VICHEREK, Roman. Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná. *Státní zastupitelství. Wolters Kluwer ČR a. s.*, 2015, roč. 13, č. 6, s. 29-35.

¹³⁹ Pozměňovací návrh k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, str. 8.

V souladu s ust. § 61 TZ soud stanoví náhradní trest odnětí svobody již při samotném ukládání TDV, a to „pro případ, že by se pachatel vyhýbal nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu porušil sjednané podmínky jeho výkonu, zaviněně nevykonával ve stanoveném časovém období uložený trest či jinak mařil výkon tohoto trestu nebo nevedl řádný život, ...“ Náhradní TOS může být stanoven ve výměře až jeden rok, případně 6 měsíců, pokud se jedná o mladistvého¹⁴⁰. Důvodem k rozhodnutí o výkonu náhradního trestu odnětí svobody může být situace, kdy se odsouzený zdržuje v jiném obydlí než v obydlí určeném soudem. Pod pojem vyhýbání se nástupu výkonu trestu můžeme navíc podřadit i jednání odsouzeného ještě před nařízením výkonu. Například pokud odsouzený znemožňuje nařízení výkonu trestu opouštěním svého obydlí nebo jeho častým střídáním.¹⁴¹

Účinné znění ust. § 61 odst. 1 TZ hovoří o porušení sjednaných podmínek výkonu trestu jako důvod pro nařízení náhradního trestu odnětí svobody. V ust. § 61 TZ ve znění zákona č. 330/2011 Sb., který upravoval institut náhradního TOS, se o porušení sjednaných podmínek nehovoří. Náhradní TOS ukládal soud pro případ, že by došlo ke zmaření výkonu TDV (§ 61 odst. 1 TZ ve znění zákona č. 330/2011 Sb.) Zmařením TDV se rozumělo nedodržení podmínek trestu upravených zákonem (§ 61 odst. 2 TZ ve znění zákona č. 330/2011 Sb.) Novelizací zákonem č. 330/2011 Sb. došlo ke změně tohoto ustanovení a byla zavedena přeměna TDV. V této podobě TZ se již objevila dikce „sjednané podmínky“.

Pojem „sjednané podmínky“ by naznačoval, že se jedná o jakési smluvené nebo dohodnuté podmínky, na kterých se soud a pachatel dohodli. Použití tohoto pojmu v zákonné úpravě ve mně evokuje, že při nařizování výkonu trestu domácího vězení dochází k vyjednávání různých podmínek a k diskusi soudu s pachatelem ohledně aspektů trestu. Proces sjednávání také běžně zahrnuje dosažení kompromisu mezi stranami a v neposlední řadě právě souhlas obou stran s dohodnutými podmínkami. Žádné takové vyjednávání není předpokládáno ani v procesu ukládání trestu ani v procesu výkonu trestu, z toho vyplývá, že zákonodárce udělal při formulaci této úpravy chybu.¹⁴²

Jediný souhlas pachatele, který je v tomto ohledu vyžadován vyplývá z úpravy ust. § 60 odst. 1 písm. b) TZ, kde je stanovena podmínka slibu pachatele o zdržování se v určeném obydlí a poskytnutí potřebné součinnosti při výkonu kontroly, jinak není možné TDV uložit. V tomto případě, jak jsem již v diplomové práci rozebírala, je souhlas pachatele klíčový. Pokud pachatel

¹⁴⁰ Zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, § 26 odst. 2.

¹⁴¹ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, (§ 61).

¹⁴² Tamtéž.

nesouhlasí s uložením trestu, písemný slib neposkytne. Soud z podstaty své rozhodovací pravomoci stanoví podmínky trestu, které přizpůsobí individuálním potřebám pachatele, ale sám pachatel nemůže bez vůle soudu pouhým nesouhlasem tyto podmínky ovlivnit. Namísto „sjednaných podmínek“ by bylo přesnější hovořit o podmínkách uložených soudem.

Rozdíl oproti právní úpravě účinné do 30. 11. 2011 spočívá v úpravě § 61 odst. 2 TZ, který stanoví, že v případě, že k rozhodnutí o vykonání náhradního trestu odnětí svobody dojde až po vykonání poloviny uloženého TDV, soud zkrátí stanovenou délku náhradního TOS na polovinu. Tím se zákonodárce vypořádal s nepřiměřeností ukládání náhradního TOS v celé jeho délce odsouzeným, kteří porušili podmínky výkonu trestu v samém závěru.

Nová úprava § 61 TZ umožňuje soudu ve výjimečných případech ponechat TDV v platnosti i přes porušení podmínek výkonu trestu odsouzeným. Těmito případy budou méně závažná porušení uložené povinnosti např. pokud se odsouzený nezdržoval v obydlí po krátkou dobu.¹⁴³ Soud tak může stanovit nad odsouzeným dohled, přiměřené omezení nebo přiměřenou povinnost směřující k vedení řádného života nebo může prodloužit dobu výkonu trestu až o rok. Pokud soud rozhodne o prodloužení trestu, nesmí celková výměra přesáhnout maximální délku 2 let. Odsouzenému ve věku blízkém věku mladistvých může soud stanovit některé z výchovných opatření.¹⁴⁴

Výkon náhradního trestu odnětí svobody může být nařízen během výkonu TDV, ale i před a po výkonu trestu. Doba, která uplyne mezi příčinou k rozhodnutí o výkonu náhradního TOS a rozhodnutím soudu, nemá vliv na délku náhradního TOS. Náhradní trest odnětí svobody bude muset odsouzený vykonat bez ohledu na to, jestli mezi tím vykonal zbytek TDV.¹⁴⁵ Pokud by docházelo ke zkrácení náhradního TOS o dobu, po kterou odsouzený řádně vykonával TDV po porušení podmínek výkonu trestu, nastávaly by v praxi stejné situace jako v případě předchozí právní úpravy. Odsouzení by ve výsledku nemuseli vykonat náhradní trest žádný.

Dle mého názoru by mohl být náhradní trest odnětí svobody efektivnější než předchozí přeměna trestu. Již v okamžiku ukládání trestu má odsouzený jasně stanoven následek nedodržování podmínek výkonu trestu. Navíc zákon nestanoví, do kdy musí soud rozhodnout o výkonu náhradního TOS, tedy jsou pokryty i případy, kdy se soud dozví o porušení podmínek až po ukončení výkonu TDV. Nemohou tak nastávat situace, kdy odsouzený záměrně zdržuje,

¹⁴³ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, (§ 61).

¹⁴⁴ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 61 odst. 3.

¹⁴⁵ ŠČERBA, Filip. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, (§ 61).

aby stihl vykonat TDV a nebylo možné ho přeměnit v TOS. Náhradní TOS tak podle mého názoru splní svůj účel sekundární sankce.

6.3.1 Přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení

Přeměna TOS v TDV byla možná dle ust. § 57a trestního zákoníku ve znění platném a účinném do 31. 12. 2021. Soud mohl po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného TOS přeměnit odsouzenému za přečin zbytek trestu v TDV.¹⁴⁶ V dikci zákona bylo použito slovní spojení „soud může“, z čehož vyplývá, že se jednalo o pouhou možnost soudu a tento postup byl tak fakultativní. Přeměna TOS v TDV představovala možnost předčasného ukončení výkonu nepodmíněného TOS, který byl uložen za přečin, přeměnou v trest domácího vězení.¹⁴⁷

Tato přeměna byla podmíněna tím, že odsouzený prokázal zejména svým chováním ve výkonu trestu a plněním svých povinností polepšení a prokázal tak, že je možné očekávat, že povede řádný život. O přeměně rozhodoval soud na návrh státního zástupce nebo ředitele věznice, ve které vykonával odsouzený trest, a to jak na žádost odsouzeného, tak i bez ní.¹⁴⁸ Po vydání rozhodnutí o přeměně trestu začal odsouzený vykonávat jiný druh trestu, než mu byl původně uložen.¹⁴⁹

Zák. č. 220/2021, který novelizoval trestní zákoník, trestní řád a další právní předpisy zrušil ust. § 57a TZ a § 333b TR a zrušil tak institut přeměny TOS v TDV. V písemném pozměňovacím návrhu poslanců Heleny Válkové a Zdeňka Ondráčka k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění TR, TZ a další zákony uvádí jako důvod ke zrušení tohoto institutu fakt, že k jeho využívání v praxi téměř nedocházelo. Přeměna TOS na TDV nebyla v praxi příliš využívána hlavně proto, že soud při přeměně na TDV nebyl vázán nejvyšší výměrou trestu domácího vězení, a tak mohl být náhradní TDV ve výsledku přísnější než běžné podmíněné propuštění, ke kterému může dojít po splnění stejných podmínek.¹⁵⁰ Při přeměně trestu se tak počítal každý den nevykonaného zbytku TOS za jeden den TDV¹⁵¹, i přesto že by výsledná délka náhradního TDV byla delší než maximální možná 2letá délka TDV stanovená v ust. § 60 odst. 1 TZ.

¹⁴⁶ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 220/2021 Sb., § 57a.

¹⁴⁷ DRAŠTÍK, Antonín. In: DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, (§ 57a).

¹⁴⁸ Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zák. č. 418/2021 Sb., § 333b.

¹⁴⁹ TIBITANZLOVÁ, Alena, HLAVATÁ, Michaela. *Od 1. 1. 2022 již nelze přeměnit trest odnětí svobody v trest domácího vězení* [online]. epravo.cz, 26. 4. 2022 [cit 21. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/od-112022-jiz-nelze-premenit-trest-odneti-svobody-v-trest-domaciho-vezeni-114519.html>.

¹⁵¹ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 220/2021 Sb., § 57a.

Přestože k přeměně TOS v TDV bylo potřeba splnit stejné podmínky jako je tomu u podmíněného propuštění, nemůžeme říci, že by se jednalo o totožné instituty. Odlišnost těchto dvou institutů naznačuje i jejich systematické zařazení v trestním zákoníku. Zatímco přeměna TOS v TDV byla upravena v hlavě V., dílu 2., oddílu 5, podmíněné propuštění je zařazeno do oddílu 7.¹⁵² Záměrem zavedení právní úpravy přeměny TOS v TDV byla možnost ukončit pobyt odsouzených za spáchání přečinu ve věznicích dříve než po vykonání trestu v plné míře, což by napomohlo řešení trvalého problému přeplněných věznic.¹⁵³ Přeměna TOS v TDV byla náhradním řešením pro situace, kdy odsouzený nesplnil podmínky pro podmíněné propuštění v takové míře, aby soud rozhodl o podmíněném propuštění.¹⁵⁴

Dle mého názoru měl tento institut svůj smysl v našem právním řádu, jelikož byl odsouzený odměněn za své vhodné chování, ale zároveň domácí vězení stále představovalo trest, který odsouzený musel vykonat. Myslím si, že novelizace tohoto ustanovení by byla lepší než jeho zrušení. Nesouhlasím s tím, že v případě přepočítání délky trestu mohlo dojít k přesažení maximální možné délky domácího vězení. Délka trestu domácího vězení je už tak v našem právním řádu značně delší než v ostatních zemích, a proto si nemyslím, že je správné, aby trestní zákoník umožňoval výkon trestu domácího vězení v delší než maximální možné výměře, přestože se jednalo o náhradu za trest odnětí svobody. Pokud již soud považoval za vhodné přeměnit trest odnětí svobody na trest domácího vězení, pak se domnívám, že měl za to, že k napravení odsouzeného stačila vykonaná kratší doba odnětí svobody, a tak dle mého názoru nebylo třeba stanovit délku TDV v délce odpovídající nevykonanému zbytku trestu.

¹⁵² TIBITANZLOVÁ, Alena, HLAVATÁ, Michaela. *Od 1. 1. 2022 již nelze přeměnit trest odnětí svobody v trest domácího vězení* [online]. epravo.cz, 26. 4. 2022 [cit 21. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/od-112022-jiz-nelze-premenit-trest-odneti-svobody-v-trest-domaciho-vezeni-114519.html>.

¹⁵³ DRAŠTÍK, Antonín. In: DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, (§ 57a).

¹⁵⁴ Tamtéž.

7 Kontrola výkonu trestu

Kontrola výkonu trestu domácího vězení představuje klíčový prvek v procesu zajištění spravedlivého a účinného trestání. Zásadní je, že trest musí být nejen spravedlivě uložen, ale také řádně vykonán, aby byl dosažen jeho účel. Ve srovnání s trestem odnětí svobody, kde je kontrola přirozeně zajištěna vězeňskou službou v uzavřeném prostředí, vyžaduje trest domácího vězení jiné metody kontroly¹⁵⁵. V současné době v České republice již není využíván elektronický monitoring, který byl dříve považován za imanentní součást trestu domácího vězení¹⁵⁶. To znamená, že dnešní kontrolní mechanismy musí být adaptovány tak, aby stále zajišťovaly efektivní dohled nad odsouzenými. Tato změna představuje výzvu pro Probační a mediační službu ČR, která má na starosti dohled nad výkonem trestu.

Základní rámec pro kontrolu trestu domácího vězení v České republice je definován v trestním řádu, konkrétně v ustanoveních § 334b a 334c. Dle těchto ustanovení se kontrola obvykle provádí prostřednictvím namátkových kontrol realizovaných probačními úředníky. Kontrola je nezbytná pro zajištění toho, aby odsouzení respektovali podmínky svého trestu, včetně povinností a omezení spojených s domácím vězením.

Probační a mediační služba hraje zásadní roli v tomto kontrolním procesu. Jejím úkolem je zajišťovat, aby odsouzení dodržovali uložené podmínky, včetně zdržování se alkoholu nebo jiných návykových látek, účast na vhodných programech sociální výchovy a převýchovy, a také zajišťování, že nebudou mařit svůj trest. Probační úředníci jsou oprávněni vstupovat do místa výkonu trestu a pořizovat biometrické údaje odsouzených. Kromě toho, probační služba také sleduje povinnosti a omezení uložená dle § 48 odst. 4 TZ a v případě mladistvých i výchovná opatření a povinnosti. Probační pracovník má povinnost hlásit jakákoli porušení podmínek domácího vězení soudu, který může v případě potřeby rozhodnout o přeměně zbytku trestu v trest odnětí svobody.

Vyhláška č. 456/2009 Sb., vydaná Ministerstvem spravedlnosti České republiky, přináší podrobný rámec pro kontrolu výkonu trestu domácího vězení. Tato vyhláška klade zvláštní důraz na dodržování stanovených podmínek výkonu trestu, přiměřených omezení a povinností, stejně jako na vedení řádného života odsouzenými. V tomto kontextu zaměstnanci Probační a mediační služby hrají klíčovou roli, neboť se musí v místě výkonu trestu prokázat svým služebním průkazem, zatímco odsouzení jsou povinni prokázat svoji totožnost.

¹⁵⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 354.

¹⁵⁶ Tamtéž.

Důležitým aspektem je, že pracovník Probační a mediační služby má na počátku výkonu trestu povinnost poučit odsouzeného i osoby žijící s ním o omezeních a povinnostech spojených s výkonem trestu. Toto poučení je zásadní pro zajištění, že všechny zúčastněné strany jsou plně informovány o pravidlech a očekáváních. Součinnost odsouzeného při výkonu kontroly trestu zahrnuje klíčovou spolupráci, včetně umožnění kontroly přítomnosti a vstupu zaměstnanců Probační a mediační služby do obydlí, stejně jako spolupráci při kontrole plnění uložených omezení a povinností¹⁵⁷.

V kontextu změn v trestním právu a výkonu trestů lze tuto vyhlášku považovat za důležitý krok k zajištění transparentnosti a účinnosti trestu domácího vězení. Přestože původní ustanovení o elektronickém monitorování byla zrušena, vyhláška zůstává klíčovým nástrojem pro zajištění, že trest domácího vězení je vykonáván správně a v souladu s právními předpisy. Její existence a implementace reflektují moderní přístup v trestním právu, kde je kladen důraz na resocializaci odsouzených a snahu o minimalizaci negativních dopadů trestání na jedince a společnost. Tato vyhláška tak podporuje humánnější přístup k trestání, který je zároveň efektivní a respektuje práva jednotlivců, a zároveň posiluje důvěru veřejnosti v trestní spravedlnostní systém.

Kontrola trestu domácího vězení tedy představuje vyváženou kombinaci monitorování, spolupráce a výchovného působení, která zohledňuje jak potřeby společnosti, tak i individuální situaci odsouzeného. Bez této pečlivě strukturované kontroly by trest domácího vězení nemohl plnit svůj účel jako efektivní a humánní alternativa k tradičnímu věznění.

7.1 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba (dále jen „PMS“) je klíčovým institutem v rámci trestního systému České republiky, jehož primární úlohou je poskytování odborného vedení a podpory jak odsouzeným osobám, tak obětem trestných činů. Založena byla s cílem podporovat alternativní řešení trestných činů a snižování míry recidivy, a to prostřednictvím řady specifických služeb, jako je probace, mediace a dohled nad výkonem alternativních trestů¹⁵⁸.

Jádrem její činnosti je probace, která zahrnuje sledování a kontrolu chování odsouzených, poskytování poradenství a pomoc při jejich resocializaci. Probační pracovníci se

¹⁵⁷ Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

¹⁵⁸ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů.

soustředí na práci s jednotlivci odsouzenými k alternativním trestům, jako je například trest domácího vězení, s cílem zajistit jejich úspěšný návrat do společnosti.

Dalším významným aspektem jejich práce je mediace, proces, který usiluje o obnovu poškozených vztahů mezi pachatelem a obětí. Tato služba je zvláště užitečná v případech, kde existuje potenciál pro vzájemné porozumění a smíření, a může být účinným nástrojem pro řešení konfliktů a nápravu škody způsobené trestným činem¹⁵⁹.

PMS také hraje klíčovou roli v procesu rozhodování o uložení a výkonu alternativních trestů, poskytování podkladů soudům o osobních a sociálních poměrech odsouzených, a také vedením dohledu nad jejich chováním a plněním soudem nařízených povinností a omezení¹⁶⁰. Tímto způsobem PMS přispívá k snižování nákladů spojených s vězeňstvím a podporuje efektivnější a humánnější přístup k trestání, který klade důraz na opravu a prevenci.

Jak už bylo řečeno, v rámci procesu TDV hraje Probační a mediační služba v České republice zásadní roli, přičemž její úkoly a činnosti se dělí do několika klíčových fází. Tento přístup zajišťuje efektivní a přizpůsobený průběh trestu, a to jak z pohledu odsouzeného, tak oběti.

V první fázi, předběžného šetření, se pracovníci PMS soustředí na shromažďování podrobných informací o odsouzeném. Cílem je pochopit jeho aktuální životní situaci, včetně bydlení, sociálních poměrů a postojů k oběti. Tato fáze vyžaduje aktivní spolupráci odsouzeného, aby bylo možné trest co nejlépe přizpůsobit jeho konkrétním potřebám a situaci¹⁶¹.

Následuje práce s poškozeným nebo obětí, která je nezbytnou součástí úlohy probačního úředníka. Od počátečního kontaktu s pachatelem se zaměřuje na vyjasnění jeho vztahu k oběti a jeho ochotu náhrady škody¹⁶². Probační úředník se aktivně podílí na obnově vztahů mezi pachatelem a obětí, což může zahrnovat uspořádání mediace či jiné formy řešení konfliktu.

Třetí fází je kontrola výkonu TDV. Probační pracovník se zde soustředí na monitorování toho, zda odsouzený dodržuje podmínky trestu, včetně pobytu na určeném místě, řešení náhrady škody, a plnění dalších povinností. Zahrnuje to také podporu odsouzeného v jeho osobních problémech a poskytování poradenství, aby bylo dosaženo jeho resocializace a zabráněno recidivě. Kontrola se obvykle provádí prostřednictvím namátkových návštěv a konzultací.

¹⁵⁹ Státní zastupitelství, *Mediace* [online]. veřejnazaloba.cz [cit. 21. 3. 2024]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/ochrana-poskozenych-a-ohrozenych-osob/mediace/>.

¹⁶⁰ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání Praha: Portál, 2010, s. 158.

¹⁶¹ KYSELA, Karel, VOLEVECKÝ, Petr. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, roč. 15, č. 7-8, s. 13.

¹⁶² JELÍNEK, Jiří. *Novelizace trestního práva v roce 1997*. Praha: Linde, 1998. s. 43.

V případě, že odsouzený nesplňuje podmínky trestu, probační pracovník to sděluje soudu, který může rozhodnout o přeměně trestu v odnětí svobody¹⁶³. Důležitým aspektem je důkladné informování a instruktáž odsouzeného o povinnostech a možných důsledcích porušení podmínek trestu¹⁶⁴.

Probační a mediační služba je významným prvkem trestního systému, který podporuje integraci odsouzených do společnosti, a přitom klade důraz na obnovu poškozených vztahů a nápravu škody. Její role a činnosti jsou nezbytné pro úspěšný průběh trestu domácího vězení a pro dosažení cílů trestního práva v oblasti resocializace a obnovy spravedlnosti¹⁶⁵.

7.2 Elektronický monitoring

V rámci trestního systému se elektronický kontrolní systém vyvinul jako významný prvek ve správě a monitorování odsouzených, s jeho počátky v 80. letech minulého století v USA. Nicméně je důležité poznamenat, že v současné době je situace v České republice specifická, neboť elektronický monitoring zde už není prováděn. Původní koncept elektronického sledování, který nahradil hlasovou kontrolu prostřednictvím pevné telefonní linky, se postupně rozšířil do několika evropských států¹⁶⁶, avšak v České republice došlo k jeho zrušení k 22. 11. 2021¹⁶⁷. Firma SuperCom, která byla dodavatelem elektronického monitorovacího systému, dlouhodobě neplnila své závazky řádně a včas, proto se PMS rozhodla přejít zpět na formu fyzických namátkových kontrol.¹⁶⁸

Historie a vývoj elektronického monitoringu ukazují na jeho potenciál v trestním právu, zejména s ohledem na dvě hlavní formy sledování – radiofrekvenční a GPS monitoring. Radiofrekvenční monitoring byl založen na zasílání signálů z vysílače umístěného na těle odsouzeného do přijímače v jeho obydlí, což umožňovalo sledovat přítomnost nebo nepřítomnost odsouzeného¹⁶⁹. GPS monitoring představoval sofistikovanější metodu, umožňující přesné lokalizování odsouzeného prostřednictvím satelitního polohování. Tato

¹⁶³ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 61.

¹⁶⁴ Zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů, § 4 odst. 8.

¹⁶⁵ Tamtéž, § 4 odst. 2 písm. e).

¹⁶⁶ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, roč. 2007, č. 8, s. 235.

¹⁶⁷ Probační a mediační služba. *Elektronický monitoring*. [online] pmscr.cz, 16. března 2024 [cit. 16. března 2024]. Dostupné z <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/ems-naramky/>.

¹⁶⁸ BAČKOVSKÝ, Martin. *Tiskové prohlášení k Elektronickému monitorovacímu systému* [online], pmscr.cz, 6. 12. 2021 [cit. 27. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-ukoncila-spolupraci-s-firmou-supercom/>.

¹⁶⁹ KILIAS, Martin, GILLIÉRON, Gwladys, KISSLING, Izumi, VILLETATAZ, Patrice. Community Service Versus Electronic Monitoring – What Works Better? Results of a Randomized Trial. *British Journal of Criminology*, 2010, roč. 50, č. 6, s. 1158.

technologie nabízela možnost aktivního i pasivního sledování, přičemž aktivní forma umožňovala monitorování v reálném čase¹⁷⁰.

Vzhledem k výhodám, které elektronický monitoring nabízel, jeho zrušení v České republice může být považováno za ztrátu potenciálně efektivního nástroje v oblasti trestního práva. Zrušení mohlo být motivováno řadou faktorů, včetně technických, finančních nebo etických otázek. V kontextu trestního systému je proto důležité zvažovat alternativní metody monitorování a kontrol, které mohou efektivně nahradit elektronický monitoring, a zároveň reflektovat potřeby společnosti i práva a svobody odsouzených.

V České republice tak stojí před trestním systémem výzva hledat nové cesty k dosažení cílů elektronického monitoringu, jako jsou ochrana veřejnosti, podpora resocializace odsouzených a snížení recidivy. To může zahrnovat inovativní přístupy a metody, které zohledňují místní specifika a potřeby. Zároveň je nutné dbát na to, aby byly tyto metody souladu s lidskými právy a základními svobodami, což je zásadní pro zachování důvěry veřejnosti v trestní spravedlnost.

PMS vyhlásila v roce 2023 veřejnou zakázku na dodavatele elektronického monitorovacího systému pro trestní justici II.¹⁷¹ Jako jediný zájemce se přihlásila společnost FORSOLUTION CZ s. r. o. a jelikož splnila všechny zadávací podmínky, rozhodla PMS o jeho výběru.¹⁷² PMS a společnost FORSOLUTION CZ s. r. o. uzavřely 14. 8. 2023 smlouvu o dodání elektronického monitorovacího systému a poskytování dalších služeb.¹⁷³ V současné době probíhá testování zařízení a ověření funkčnosti v pilotním provozu. Ke spuštění nového elektronického monitoringu by mělo dojít do konce 1. pololetí tohoto roku.¹⁷⁴

7.2.1 Elektronický monitoring v členských státech EU

Elektronický monitoring (EM) v trestním systému se v evropských zemích začal rozšiřovat v devadesátých letech. Použití EM se liší v různých zemích; někde funguje jako

¹⁷⁰ BALES, William. a kolektiv, *A Qualitative and Quantitative Assessment of Electronic Monitoring*. [online]. The Florida State University, Center for Criminology and Public Policy Research, 2010. s. 22, Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/230530.pdf>.

¹⁷¹ BAČKOVSKÝ, Martin. *Probační a mediální služba hledá nového dodavatele elektronického monitorovacího systému* [online]. 19. 12. 2022 [cit. 27. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-hleda-noveho-dodavatele-elektronickeho-monitorovaciho-systemu/>.

¹⁷² BAČKOVSKÝ, Martin. *Rozhodnutí o výběru dodavatele EMS II.* [online]. 12. 6. 2023 [cit. 27. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/rozhodnuti-o-vyberu-dodavatele-ems-ii/>.

¹⁷³ Smlouva o dodání elektronického monitorovacího systému a poskytování dalších služeb mezi Českou republikou – Probační a mediální službou a společností FORSOLUTION CZ s. r. o. ze dne 14. 8. 2023, č. j. PMS-SPR 05433/2022-034-14. Dostupné z: file:///C:/Users/HP/Downloads/1_PDFsam_smlouva_anonym.pdf

¹⁷⁴ BAČKOVSKÝ, Martin. *Informace o stavu implementace a zahájení ostrého provozu nového Elektronického monitorovacího systému pro trestní justici II.* [online], 28. 2. 2024 [cit. 27. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/informace-o-stavu-implementace-a-zahajeni-ostreho-provozu-noveho-elektronickeho-monitorovaciho-systemu-pro-trestni-justice-ii/>.

samostatná trestní sankce, jinde jako část podmíněného trestu. EM je využíván i při výkonu trestu odnětí svobody, buď jako kontrolní prvek pro pobyt odsouzených mimo věznici, v rámci otevřených věznic, pro krátkodobé povolené výjezdy z vězení nebo pro kontrolu a řízení vězňů uvnitř věznic. Může být součástí opatření nahrazujících vazbu v trestním řízení. Modely EM se dělí na front door (jako druh trestu nebo součást alternativních trestů) a back door (v rámci podmíněného propuštění nebo monitorování po výkonu trestu)¹⁷⁵, ostatní modely (například v přistěhovalecké politice nebo kontrole ve věznicích), a jako součást opatření nahrazujících vazbu. Evropské země využívají radiofrekvenční technologie a systém GPS, doplněné o hlasovou verifikaci¹⁷⁶.

Většina evropských zemí využívá EM hlavně pro dospělé obviněné či odsouzené, s výjimkou Anglie a Walesu. Omezení jeho využívání pro mládež může být způsobeno samostatnými sankčními systémy pro mládež a důrazem na výchovu mladistvých pachatelů. Efektivnost EM ve snižování recidivy a nápravě pachatelů zůstává nejednoznačná¹⁷⁷. EM může mít další pozitivní účinky jako ochrana obětí trestné činnosti a je součástí různých programů s různým dopadem v závislosti na specifických podmínkách a realizaci v jednotlivých zemích.

Anglie a Wales byly mezi prvními evropskými zeměmi, které zavedly EM v roce 1989, a jsou mezi největšími uživateli této technologie na světě¹⁷⁸. Využívají EM k prosazování zákazu vycházení, jako podmínku kauce, v komunitních trestech a pro předčasné propuštění. V roce 2016 byl zahájen projekt EU zaměřený na elektronický monitoring jako alternativu k vězení. Projekt zahrnoval výzkum v pěti jurisdikcích EU, zkoumal právní a politické rámce a poskytl srovnávací studii EM v Evropě¹⁷⁹.

Výzkum projektu EM v EU zjistil, že EM naplňuje potenciál jako alternativa k vězení a poskytl doporučení pro jeho efektivní a etické využití v EU. V rámci projektu byly vydány zprávy obsahující zjištění z každé příslušné jurisdikce, které přispívají k pochopení využití EM v evropských zemích¹⁸⁰.

¹⁷⁵ DIBLÍKOVÁ, Simona, ŠPEJRA, Michal, VLACH, Jiří, BEYENS, Kristel, BOONE, Martina Maria a kol. *Výhodnocení procesu spuštění elektronického monitorovacího systému v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. s. 23.

¹⁷⁶ JUSTICE.CZ. *Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem*. [online]. justice.cz, 13. března 2024 [cit. 13. března 2024]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronickym-monitoringem>.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ DIBLÍKOVÁ, Simona, ŠPEJRA, Michal, VLACH, Jiří, BEYENS, Kristel, BOONE, Martina Maria a kol. *Výhodnocení procesu spuštění elektronického monitorovacího systému v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. s. 24 (217 s.)

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 26.

¹⁸⁰ Tamtéž s. 22.

8 Trest domácího vězení v praxi

K prvnímu uložení trestu domácího vězení došlo 7. 1. 2010.¹⁸¹ Tedy pouhých 6 dní po jeho zavedení.¹⁸² Prvním domácím vězněm v ČR byl Štefan Rolník z Loučovic. Soud mu uložil trest v délce jeden rok za napadení přítele bývalé družky v opilosti.¹⁸³ Pan Rolník se musel ve svém obydlí zdržovat od 20:00 do 5:00 ráno. Ve dnech pracovního volna a klidu se musel v obydlí nacházet po celý den.¹⁸⁴ Soud při ukládání trestu obžalovanému nevyužil možnost stanovit rozsah TDV odlišně od zákonné dikce. Znění § 61 odst. 3 se i v průběhu následujících let ukázalo jako návodné, přestože soud možnost diskrece měl. Proto také později došlo k novelizaci. Soud zakázal panu Rolníkovi požívat během výkonu trestu domácího vězení alkohol.¹⁸⁵ Zároveň soud v souladu s tehdy účinným znění TZ stanovil náhradní trest odnětí svobody v délce 8 měsíců.¹⁸⁶ Bohužel pan Rolník podmínku abstinence nedodržel a při třetí kontrolní návštěvě byl viditelně pod vlivem alkoholu. Pracovníci Probační a mediační služby ČR si ale během práce s odsouzeným všimli jeho vysoké náklonosti k alkoholu, a proto již před pochybením odsouzeného, nakládali s myšlenkou návrhu na umístění odsouzeného do protialkoholní léčebny. Přestože požitím alkoholu porušil odsouzený podmínky trestu a bylo by tak možné rozhodnout o výkonu náhradního trestu v souladu s ust. § 61 TZ ve znění účinném do 30. 6. 2011, soud rozhodl o změně místa výkonu trestu. Odsouzený tak trest nadále vykonával v protialkoholní léčebně v Červeném Dvoře.¹⁸⁷ Postup soudu v tomto případě mě příjemně překvapil, jelikož bych nečekala, že soud bude takto shovívavý v případě porušení podmínek. O to víc vzhledem k tomu, že odsouzenému byl trest uložen právě v souvislosti s jednáním pod vlivem alkoholu. Souhlasím ale se soudcem Ondřejem Církem, který byl

¹⁸¹ ŠEBESTA, Kamil, DRÁBEK, Pavel. *Trest domácího vězení – jeho připomenutí v souvislosti s jeho prvním využitím v praxi* [online]. epravo.cz, 12. 2. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trest-domaciho-vezeni-jeho-pripomenuti-v-souvislosti-s-jeho-prvnim-vyuzitim-v-praxi-60177.html>.

¹⁸² Jak jsem zmiňovala v počátcích mé práce, TDV byl s účinností zaveden od 1. 1. 2010.

¹⁸³ ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Novinka v praxi: recidivista strávil první noc jako vězeň ve vlastní ložnici* [online]. domaci.hn.cz, 2. 2. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-40301850-novinka-v-praxi-recidivista-stravil-prvni-noc-jako-vezen-ve-vlastni-loznici>.

¹⁸⁴ ZAJÍČEK, Zdeněk. *Domácí vězeň se opil a soud mu nařídil léčbu* [online]. jindrichohradecky.denik.cz, 14. 5. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://jindrichohradecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/domaci-vezen-se-opil-a-soud-mu-naridil20100514.html>.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Rok doma a bez elektriny. První muž nastoupil do domácího vězení* [online]. lidovky.cz, 2. 2. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/rok-doma-a-bez-elektriny-prvni-muz-nastoupil-do-domaciho-vezeni.A100202_100308_in_domov_taj.

¹⁸⁷ ZAJÍČEK, Zdeněk. *Domácí vězeň se opil a soud mu nařídil léčbu* [online]. jindrichohradecky.denik.cz, 14. 5. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://jindrichohradecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/domaci-vezen-se-opil-a-soud-mu-naridil20100514.html>.

přesvědčen, že by vykonání náhradního TOS bez absolvování léčby závislosti odsouzeného nepomohlo v předcházení recidivy odsouzeného.¹⁸⁸

Na konci roku 2010 byl TDV uložen již v 110 případech. Nejdelší TDV byl v prvním roce uložen za výtržnictví a ublížení na zdraví a to výměře 20 měsíců.¹⁸⁹ V roce 2012 byl TDV uložen již v 514 případech. V následujících letech bylo uloženo 200–250 TDV.¹⁹⁰

Jak můžeme vidět v grafu níže, v roce 2016 až 2018 byl TDV uložen v méně než 200 případech. Od roku 2018 byla prováděna kontrola výkonu trestu nejen namátkovými návštěvami, ale byl zaveden elektronický monitorovací systém.¹⁹¹ Možná i zefektivnění způsobu kontroly výkonu trestu vedlo soudce k častějšímu ukládání TDV a počet případů následně vzrostl v roce 2019 na 248 případů, to se ale nestalo pravidlem, jelikož již v roce 2020 počet uložených TDV opět klesl na 182 případů domácího vězení za rok. Do konce roku 2020 nebylo uloženo žádné trestní opatření domácího vězení mladistvému pachateli.¹⁹² Za rok 2021 soudy uložily 137 TDV, ani v tomto roce nebyl žádný uložen mladistvému pachateli.¹⁹³ V listopadu 2021 byla ukončena kontrola výkonu TDV prostřednictvím elektronického monitorovacího systému, což následoval pokles uložených TDV, a to na pouhých 65 případů za rok 2022. Stejně jako v letech 2020 a 2021 nebylo domácí vězení ani v roce 2022 uloženo mladistvému pachateli.¹⁹⁴

¹⁸⁸ ZAJÍČEK, Zdeněk. *Domácí vězeň se opil a soud mu nařídil léčbu* [online]. jindrichohradecky.denik.cz, 14. 5. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://jindrichohradecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/domaci-vezen-se-opil-a-soud-mu-naridil20100514.html>.

¹⁸⁹ LEHOVCOVÁ SUCHÁ, Veronika. *Domácí vězení funguje v Česku rok, padlo na 110 trestů* [online]. Aktualně.cz, 29. 12. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nejvyssi-trest-pro-domaciho-vezne-doma-bude-dva-roky/r~i:article:684849/>.

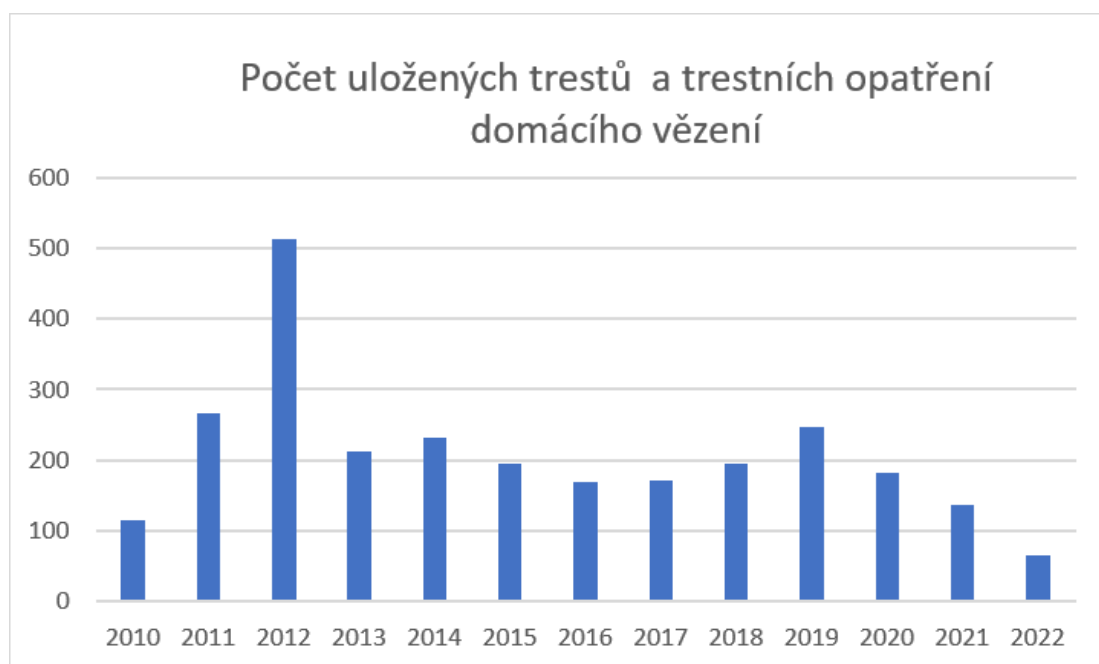
¹⁹⁰ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2016-2020* [online], Praha 2021, s. 38, Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/09/statistiky_agendy_pms_2016-2020.pdf.

¹⁹¹ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Elektronický monitoring v číslech* [online]. pmscr.cz, [cit. 11. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/elektronicky-monitoring-v-cislech/>.

¹⁹² PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2017-2021* [online], Praha 2021, s. 39., Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2022/03/statistiky_agendy_pms_2017-2021.pdf.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022* [online], Praha 2021, s. 42., Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf.

Zdroj: Graf podle dat získaných z Agend Probační a mediační služby z let 2016-2020, 2017-2021 a 2018-2022 zhotovila autorka práce

9 Závěr

V závěru mé práce bych ráda shrnula problematiku trestu domácího vězení a představila výsledky mého zkoumání. V úvodu práce jsem si vytyčila několik základních cílů této práce. Mezi nimi bylo poskytnout analýzu trestu domácího vězení, zaměřit se na jeho vývoj a další možný rozvoj. V práci shrnuji hlavní poznatky a závěry, které jsem získala při zkoumání alternativních trestů s důrazem na trest domácího vězení v České republice. Můj výzkum osvětlil, jakým způsobem trest domácího vězení přispívá k efektivní aplikaci trestního práva a upozornil na některé nedostatky, které v této problematice spatřuji. Prozkoumala jsem různé aspekty domácího vězení, včetně historického vývoje, právních předpisů, realizace a dopadů na odsouzené a společnost. Tato práce také nabídla porovnání se zahraničními přístupy a zdůraznila význam a důležitost přístupů restorativní justice.

V práci jsem se zabývala otázkou výhod i nevýhod tohoto trestu. Za klíčovou výhodu považuji udržení sociálních vazeb odsouzeného, které mohou působit motivačně. Domnívám se, že u odsouzeného, který má pozitivní vazby se svou rodinou i společností je větší pravděpodobnost úspěšné nápravy a návratu do společnosti jako fungující jedinec. Samozřejmě není možné opomenout finanční stránku věci. Jak jsem ve své práci upozornila, náklady na výkon trestu domácího vězení jsou v porovnání s výkonem trestu odnětí svobody opravdu minimální.

Trest domácího vězení má ale také bohužel mnohé nevýhody. Mezi stěžejní nevýhodu, kterou v této problematice spatřuji, řadím absenci elektronického monitoringu odsouzených. Mám za to, že není možné efektivně kontrolovat výkon trestu domácího vězení pouhými namátkovými kontrolami. Jak vyplývá v grafu, který jsem pro účely této práce sestavila, počet uložených trestů domácího vězení ročně není nijak vysoký. Domnívám se, že důvodem může být právě nedokonalé zajištění kontroly výkonu. Namátkové kontroly nemohou zajistit nepřetržitý dohled nad pachatelem, který je potřeba za účelem efektivního naplnění trestu. Doufám, že pozitivní změnu přinese uzavření smlouvy s novým dodavatelem elektronických náramků a znovuzavedení elektronického monitoringu.

Další nevýhodou je stanovený okruh pachatelů. Z podstaty věci vyplývá, že pro uložení tohoto trestu je klíčové, aby měl daný pachatel nějaké obydlí. S tím souvisí i má další výzkumná otázka, tedy jestli je možné uložit TDV pachateli, který žije např. na ubytovně nebo v zařízení, kde nemá jistotu, že zde bude moci vykonávat trest po celou dobu. V práci jsem vymezila, co tímto obydlím je a došla jsem k závěru, že se může jednat i o prostory, které slouží k dočasnému ubytování. Mám za to, že automatickým vyřazením těchto osob z možnosti uložení trestu by

docházelo k jejich diskriminaci. Problém nastává v situaci, kdy osoba žádné obydlí nemá. V takovém případě jí trest není možné z podstaty věci uložit. Z možného okruhu odsouzených jsou tak vyloučeny osoby bez domova, ale také osoby, které žijí v obydlí, které je nevyhovující z důvodu negativních sociálních vazeb. Soud při ukládání trestu může zvážit schopnost pachatele bez domova obstarat si vhodné obydlí, to ale v praxi spíše nebude možné. Mým závěrem je, že TDV může být uložen i osobám, které nemají zajištěné dlouhodobé ubytování, osobám bez ubytování nikoliv.

Poslední otázkou, kterou se v této práci zabývám je, zda je souhlas pachatele se stanovenými podmínkami výkonu TDV nutnou součástí rozhodnutí o nařízení výkonu TDV. Zde jsem došla k závěru, že pojem „sjednané podmínky“, který je uveden v ust. § 61 TZ je pouhou legislativní chybou. K vyjednávání ani sjednávání podmínek během procesu ukládání trestu nedochází. Proto v této oblasti navrhuji změnu dikce zákona, namísto „sjednaných podmínek“ považuji za vhodnější formulaci např. „podmínky uložené soudem“.

Další prostor pro úpravu spatřuji i v úpravě časového období, po které se musí odsouzený zdržovat v určeném obydlí. Mám za to, že by bylo vhodné do této úpravy zahrnout také minimální a maximální délku tohoto časového období. Přesnější úprava by zamezila možnosti uložení trestu v nepřiměřeném nebo naopak nedostatečném rozsahu.

Téma trestu domácího vězení je stále velmi aktuální. Česká republika dlouhodobě čelí problémům s kapacitou věznic, která je omezená a častější ukládání alternativních trestů může napomoci v řešení tohoto problému. Problém přeplněných věznic neustává, přestože je trest domácího vězení zaveden v našem právu již 17 let. Četnost ukládání trestu domácího vězení bohužel stále není příliš vysoká.

Závěrem bych chtěla podotknout, že i přes zmíněné nevýhody považuji trest domácího vězení za vhodnou alternativu k trestu odnětí svobody. Zejména pokud dojde ke změnám v oblasti kontroly a úspěšnému spuštění nového systému elektronického monitoringu.

10 Seznam použitých zdrojů

Monografie:

DIBLÍKOVÁ, Simona, ŠPEJRA, Michal, VLACH, Jiří, BEYENS, Kristel, BOONE, Martina Maria a kol. *Výhodnocení procesu spuštění elektronického monitorovacího systému v ČR*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. 217 s.

JELÍNEK, Jiří. *Novelizace trestního práva v roce 1997*. 1. vydání. Praha: Linde, 1998. 55 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, 1040 s.

LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*, 1. vydání. Praha: LexisNexis, 2007, 114 s.

LYONS, Lewis. *Historie trestu – justiční tresty od dávných dob po současnost*. 1. vydání. Praha: Svojtka & Co, 2004, 189 s.

MAGUIRE, Mike, MORGAN, Rodney, REINER, Robert. *The Oxford Handbook of Criminology*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 1997. s. 1267.

OSMANČÍK, Otakar, VŮJTĚCH, Jan, KARABEC, Zdeněk, JANDA, Pavel, ZBORNÍK, František, KOTULAN, Petr, ROZUM, Jan, VÁLKOVÁ, Jana. *K problematice alternativních trestů a opatření*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, 151 s.

POLÁŠEK, František a kol. *Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské*. 2. vydání. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství, 1947, 741 s.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 464 s.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání Praha: Portál, 2010, 212 s.

ŠPEJRA, Michal, VLACH, Jiří, DIBLÍKOVÁ, Simona, BEYENS, Kristel, BOONE, Martina Maria a kol. *Výhodnocení procesu spuštění elektronického monitorovacího systému v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. 217 s.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, 48 s.

Právní předpisy a související dokumenty:

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., zvláštní část, § 60.

Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zvláštní část, § 60 odst. 3, 4.

Pozměňovací návrh k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Ústavní zákon č. 2/1992 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Vnitřní norma PF UP, která stanoví základní náležitosti kvalifikačních prací na PF UP, Č. PF-B-21/06-ÚZ01.

Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady.

Zák. č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927.

Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1964 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zák. č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č.

359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zák. č. 330/2011 Sb.

Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 220/2021 Sb.

Článek v odborném časopise:

KILIAS, Martin, GILLIÉRON, Gwladys, KISSLING, Izumi, VILLETZAZ, Patrice. Community Service Versus Electronic Monitoring – What Works Better? Results of a Randomized Trial. *British Journal of Criminology*, 2010, roč. 50, č. 6, s. 1155-1170.

KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest?. *Trestněprávní revue*, roč. 2007, č. 8, s. 235-238.

KYSELA, Karel., VOLEVECKÝ, Petr. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, roč. 15, č. 7-8, s. 2-13.

MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. Restorativní justice v oblasti vězeňství: utopie, nebo výzva?. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 1, s. 21-36.

NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení [online]. *Bulletin Advokacie*, 2009, č. 10, s. 94-97. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf.

ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů [online]. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 86-89, [cit. 18. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf.

TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. Domáce väzenie – nový trest v rekonštitúvanom Trestnom zákone. *Justičná revue*, 2006, č. 10, s. 1373-1385.

TUROŠÍKOVÁ, Anežka. Alternativne tresty pre mladistvých – východy a nevýhody. *Acta facultatis iuridicae universitatis comeniana*, Tomus XXXV [online], mimořádné číslo, s. 125-133, [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://sekarl.euba.sk/ar-leu/sk/csg/?repo=eurepo&key=3058660255>.

VICHEREK, Roman. Přeměna trestu domácího vězení – věc v praxi skoro nemožná. *Státní zastupitelství. Wolters Kluwer ČR a. s.*, 2015, roč. 13, č. 6, s. 29-35.

Judikatura:

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 5. 10. 1961, sp. zn. 6 To 154/61.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. 7 Tdo 98/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 7 Tdo 156/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 6 Tdo 516/2012.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2015 sp. zn. II. ÚS 242/15.

Komentář:

DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 3264 s.

ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2023, 4933 s.

ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011, 988 s.

Internetová stránka:

BAČKOVSKÝ, Martion. *Informace o stavu implementace a zahájení ostrého provozu nového Elektronického monitorovacího systému pro trestní justici II*. [online]. 28. 2. 2024 [cit. 27. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/informace-o-stavu-implementace-a-zahajeni-ostreho-provozu-noveho-elektronickeho-monitorovaciho-systemu-pro-trestni-justice-ii/>.

BAČKOVSKÝ, Martin. *Probační a mediační služba hledá nového dodavatele elektronického monitorovacího systému* [online]. 19. 12. 2022 [cit. 27. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-hleda-noveho-dodavatele-elektronickeho-monitorovaciho-systemu/>.

BAČKOVSKÝ, Martin. *Rozhodnutí o výběru dodavatele EMS II.* [online]. 12. 6. 2023 [cit. 27. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/rozhodnuti-o-vyberu-dodavatele-ems-ii/>.

BAČKOVSKÝ, Martin. *Tiskové prohlášení k Elektronickému monitorovacímu systému* [online]. pmscr.cz, 6. 12. 2021 [cit. 27. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-ukoncila-spolupraci-s-firmou-supercom/>.

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Novinka v praxi: recidivista strávil první noc jako vězeň ve vlastní ložnici* [online]. domaci.hn.cz, 2. 2. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-40301850-novinka-v-praxi-recidivista-stravil-prvni-noc-jako-vezen-ve-vlastni-loznici>.

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *Rok doma a bez elektřiny. První muž nastoupil do domácího vězení* [online]. lidovky.cz, 2. 2. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/rok-doma-a-bez-elekriny-prvni-muz-nastoupil-do-domaciho-vezeni.A100202_100308_ln_domov_tai.

IRJ. *O restorativní justici* [online]. restorativni-justice.cz, [cit. 21. 3. 2024]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/>.

JUSTICE. CZ. *Obecné informace.* [online]. justice.cz, [cit. 21. 3. 2024]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=obecne-informace>.

JUSTICE. CZ. *Vývoj alternativních trestů v České republice* [online]. justice. cz, [cit. 21. 3. 2024]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty/-/clanek/vyvoj-alternativnich-trestu-v-ceske-republice?_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_redirect=https%3A%2F%2Fjustice.cz%2Fweb%2Fmsp%2Falternativni%2C3%2BA-tresty%3Fp_p_id%3Dcom_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_assetEntryId%3D762742%26_com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_YTpeLSPs71GM_cur%3D0%26p_r_p_resetCur%3Dfalse.

JUSTICE.CZ. *Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem.* [online]. justice.cz, 13. března 2024 [cit. 13. března 2024]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronicky-m-monitoringem>.

LEHOVCOVÁ SUCHÁ, Veronika. *Domácí vězení funguje v Česku rok, padlo na 110 trestů* [online]. Aktualně.cz, 29. 12. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nejvyssi-trest-pro-domaciho-vezne-doma-bude-dva-roky/r~i:article:684849/>.

PASEKOVÁ, Eva. *Provoz věznic stojí denně asi 36 milionů korun. 7 500 lidí pyká za krádeže* [online]. Česká justice.cz, 22. 7. 2023 [cit. 21. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/07/provoz-veznic-stoji-denne-asi-36-milionu-korun-7-500-lidi-pyka-za-kradeze/>.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Elektronický monitoring v číslech* [online]. pmscr.cz, [cit. 11. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/elektronicky-monitoring-v-cislech/>.

Probační a mediační služba. *Elektronický monitoring*. [online] pmscr.cz, 16. března 2024 [cit. 16. března 2024]. Dostupné z <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/ems-naramky/>.

Probační a mediační služba. *Trest domácího vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 21. 3. 2024]. dostupné na <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-domaciho-vezeni/>.

Státní zastupitelství, *Mediace* [online]. verejnazaloba.cz [cit. 20. 3. 2024]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/ochrana-poskozenych-a-ohrozenych-osob/mediace/>.

ŠEBESTA, Kamil, DRÁBEK, Pavel. *Trest domácího vězení – jeho připomenutí v souvislosti s jeho prvním využitím v praxi* [online]. epravo.cz, 12. 2. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/trest-domaciho-vezeni-jeho-pripomenuti-v-souvislosti-s-jeho-prvnim-vyuzitim-v-praxi-60177.html>.

TIBITANZLOVÁ, Alena, HLAVATÁ, Michaela. *Od 1. 1. 2022 již nelze přeměnit trest odnětí svobody v trest domácího vězení* [online]. epravo.cz, 26. 4. 2022 [cit. 18. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/od-112022-jiz-nelze-premenit-trest-odneti-svobody-v-trest-domaciho-vezeni-114519.html>.

ZAJÍČEK, Zdeněk. *Domácí vězeň se opil a soud mu nařídil léčbu* [online]. jindrichohradecky.denik.cz, 14. 5. 2010 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://jindrichohradecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/domaci-vezen-se-opil-a-soud-mu-naridil20100514.html>.

Ostatní zdroje:

BALES, William. a kolektiv, *A Qualitative and Quantitative Assessment of Electronic Monitoring*. [online]. The Florida State University, Center for Criminology and Public Policy Research, 2010. 207 s., Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/230530.pdf>.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2016-2020* [online], Praha 2021, 64 s., Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/09/statistiky_agendy_pms_2016-2020.pdf

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2017-2021* [online], Praha 2021, 65 s., Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2022/03/statistiky_agendy_pms_2017-2021.pdf.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Agendy Probační a mediační služby v letech 2018-2022* [online], Praha 2021, 71 s., Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2023/03/statistiky_agendy_pms_2018-2022.pdf.

Smlouva o dodání elektronického monitorovacího systému a poskytování dalších služeb mezi Českou republikou – Probační a mediační službou a společností FORSOLUTION CZ s. r. o. ze dne 14. 8. 2023, č. j. PMS-SPR 05433/2022-034-14. Dostupné z: file:///C:/Users/HP/Downloads/1_PDFsam_smlouva_anonym.pdf

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá alternativními tresty, které je možné uložit v České republice, tedy trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací a za určitých podmínek peněžitý trest a podmíněné odsouzení včetně podmíněného odsouzení s dohledem. Tato diplomová práce je zaměřena na důkladnou analýzu trestu domácího vězení. Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola je zaměřena na představení alternativních trestů obecně a jejich vývoj v České republice. Druhá kapitola se zabývá restorativní justicí. V rámci této kapitoly se věnují srovnání restorativní a retributivní justice. Třetí kapitola se soustředí trest domácího vězení, jeho úpravu v zahraničí i u nás. Čtvrtá kapitola je zaměřena na obsah trestu domácího vězení, tedy práva a povinnosti, které odsouzený má v rámci trestu. Obsahem čtvrté kapitoly je také náhradní trest odnětí svobody, který nastupuje v případě porušení stanovených povinností. V páté kapitole se zabývám kontrolou výkonu trestu. V závěrečné kapitole nalezneme informace o četnosti využívání trestu domácího vězení v praxi a také představení prvního případu uloženého trestu domácího vězení v České republice.

ABSTRACT

The diploma thesis is focused on the alternative punishments that can be imposed in Czech Republic, i. e. home imprisonment, community service and under certain conditions pecuniary punishment and suspended sentence including suspended sentence with probation. This diploma thesis focuses mainly on a thorough analysis of home imprisonment. The diploma thesis is divided into six chapters. The first chapter is focused on introducing alternative punishments in general and their development in Czech Republic. The second chapter is centered around restorative justice, including a comparison between restorative and retribute justice. The third chapter concentrates on home imprisonment and its legal regulation abroad as well as in Czech Republic. The fourth chapter focuses on the essence of home imprisonment, i. e. the rights and obligations of the convicted person within the punishment. The content of the fourth chapter also includes alternative sanction of imprisonment, which can occur in case of violation of imposed obligations. In the fifth chapter, I address the control of the execution of house arrest. In the final chapter, there is information about the frequency of imposing home imprisonment in practice and also presentation of the first case of imposed home imprisonment in Czech Republic.

KLÍČOVÁ SLOVA

Alternativní trest, domácí vězení, trest odnětí svobody, restorativní justice, elektronický monitoring, probační úředník, náhradní trest odnětí svobody

Alternative punishment, house arrest, imprisonment, restorative justice, electronic monitoring, probation officer, alternative imprisonment